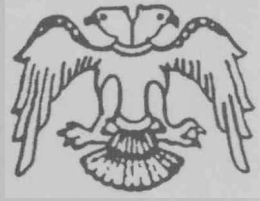

HALKEVI

27-30

1935

TÜRK TARİH KURUMU KÜTÜPHANESİ
SÜRELİ YAYINLAR

KAYIT NO: 50.37896.....
ADI: Halkevi...Yurt...ve Kültür...
Dergisi.....
CİLT:
SAYI: 27-30.....
YIL: 1935.....

TÜRK TARİH KURUMU

9 MAYIS 1935

No. 27 - 28

— İÇİNDEKİLER —

Dördüncü Kurultay	F. Ş. Yersel
Türk Gençliği inan günü	H. C.
İnönü (Şiir)	F. Hulûsi Demirel
Çocuklarımızı düşünürken	Necmi
Köy ve Köylü	H. C. Vural
Mimar sinan ittifali	Lise M. Samih
Sağlık terbiyesi	Dr. Nuri Kutkan
Yaşadığım kadar yaşa	S. T. O.
Yeter (Şiir)	Remzi Okyay
Halk evi neler yapabilir	Şece Tümer
1933 - 1934 Yılı nasıl geçti	Ali Numan Kıraç
Köyde gördüklerim	N. Özeren
Şiir	O. O. Hilmi
Şiir	M. Oktar

ESKİŞEHİR
HALKEVİ
TARAFINDAN
ÇIKARILIR

Sakarya Matbaası — Eskişehir

Yazı ve Neşriyat
müdürü
Faruk Yersel

HALKEVİ

Çıkaran : Ekişehir
HALKEVİ
Neşriyat Şubesi

9 Mayıs 1935

Yıl : 3

Sayı : 27 - 28

Dördüncü Kurultay

Yazan : F. Ş. YERSEL

Kara günlerin ilk aydınlığı, Sivas kurultayı ile başlamış ve diriltici ışıklarını yurdun dört bucağına serpmiştir.

Bu günün imrendirici ve büyük anlamını da yine biz, Dördüncü Kurultayın çalışmalarında kökleşmiş buluyoruz...

* *

Sivas kurultayı bir başlangıç idi... Ankaradaki Dördüncü Kurultayda bir ilerleyiş ve yükselişin hızlanmasıdır.

Birincide ayağa kalktık!... İkincide ülkümüze yöneldik!... Üçüncüde verimler aldık!... Dördüncüde ise, genç ve dinç Türk elinin soysal ve ulusal varlığını bin bir yeni gerçek ve bin bir yeni güzellikle pekleştirecek, inan ve güç acununun ortasında olgun ve yüce bir bayındır yaratacağız!...

Sivasta tanıdığımız bir başkan vardır: Onun adı Mustafa Kemaldir!.. Derin ve engin bir tarihin bütün yüceliğini, kendinde var bulan bu erişilmez ve ölmez güç, Sakaryada, Gazileşti... Fakat bu ad bizim sevgimizin sonsuzluğunu ve büyüklüğünü, bizim ulumuzun ululuğunu anlatmağa az geliyordu.

Samsona bir ferd olarak çıkıp uluslaşan, Sivasta kurultayı kuran, İnönüde tunç bir yumruk sertliği ile yükselen bu yiğit yalnız bir adla anılabilirdi: Türk!...

Ezilmemiş, yıpranmamış, durulaşmış ve tarihlere temel olmuş Türk!...

5037836
1935-27-30

İşte bu baş., bize en kara günde başkan oldu... Kamuya karşı duyduğu sevgi, [ile kamudan aldığı gücü birbirine karıştı-
rup ondan, Türklüğün ölmez varlığını yarattı... Sivasdaki Mustafa
Kemele Sakaryada Gazi, Dumludaki Gaziye, İzmirde kurtarıcı,
İzmirdeki kurtarıcıya, Cankayada kurucu, ve Cankayadaki kuru-
cuyada Türk yurdunda :

A T A T Ü R K

Dedik...

Sivas kongrası, bu bakımdan, daha o vakit Kamâl'in atalaş-
ması demektir... Yerine göre bir ozan alınganlığı ile yurdu için
gönlünden yaşlar akıtan ve akıttığı yaşlarla destanlar yazan bu
yiğit, yerine görede, sınırlarda bir siper, siperlerde bir nefer,
orduya kumandan, devlete başkan ulusa ata oldu...

* * *

Şimdi, Atatürkün partisi, dördüncü kurultayını kuruyor...
Bunun ne büyük, ne derin, ne ünlü bir anlamı vardır!... O Par-
tiki yılmaz bir inandan doğmuştu... O Partiki, yılmaz bir inana
dayanarak, en kafa kamaşdırıcı işleri, en kısa bir öğünde ya-
pıverdi... Ve o Partiki, dört yanında çöreklenen ayrılık, bozgun-
culuk ve densizlikleri boğarak doğru ile gerçekten, yepyeni bir
Türkiye çıkardı... Ve sonra, ey benim yurddaşım, o partiki, ilk
kurucusu Atatürk, ve bu günkü başkanı Atatürktür, artık böyle
bir kurumun, sonsuzlaşan büyüklüğü önünde, nasıl olurda diz
çökmez, nasıl olurda titremez ve sevinmeyiz!...

Cumhuriyet Halk Partisi, Sivasdaki kurultayile dirileşti... Biz
ilk önce, onun adına [Müdafâi Hukuk Cemiyeti] dedik... Bu
öyünler, yurdun, bir çok yerlerini düşman kaplamıştı... En körpe
ve yeşil ağaçların gölgesinde, bir yabancı adam dieleniyor, en
güzel ve temiz kokulu çimenlerin üstünde, bir yabancı adam
bağdaş kuruyordu!... Kalemelerin kırıldığı, kılınçların parçalandığı,
umutların kesildiği bu öğünde, eğer bizi yaşatan serin bir yel
esmiş, eğer ılık ve diriltici bir nefes bizim bungenluğumuzu
gidermişse şaşırmiyalımda gözümüzü gerilere çevirelim. O vakit

anlıyacağızki bizim özümüzde, eşdikce korlaşan ve korlarından
yeni güçler fişkırın bir değer vardır...

Bunada [Müdafaai Hukuk] adı verilerek, tarihsel [Mucize]
başlamıştır...

Müdafaai hukuk, Atatürkün dört yanında birleşen ulusal inan
demektir!... Birin beş, beşin bin, yüz binlerin yalnız bir oldu-
ğu ülkünün adı [müdafaai hukuk] dur!...

Biz, tarihten sonraki, ikinci ve şaşırtıcı Ergenekon toplantısını
müdafaai hukukla yaptık! Bu kurum, yalçın kayalı ve tepelerine
erişilmez dağlarla çevrilmiş bir derenin karanlığında ülkerleşen
birişik aydınlığa bakarak toplulaştı... Bu kurum, kendine yürü
deye haykıran sesin içindeki yükseltici anlamı sezerek, en çetin,
en öldürür ve korkunç engelleri, topukladı. Yıldırın yabancıkların
ötesindeki ulus ve kurtuluş uçmağına, tırnakları söküük, gözleri
kanlı, tabanları çatlak, göğüsleri yaralı, fakat inanları alevleşmiş
olarak ulaştı...

Atatürk adlı ulusal değerın ışığını parçalanmış ellerinde taşı-
yarak bayırlar aşan bu kurum, yine Atatürk adlı sönmez güneşin
dört yanında güçlenerek vazifesini göttü... O, ilk önce kurtuluş
ve ayaklanışın çınlayan borusunu üflemişti, sonra yükseliş ve iler-
leyişin diriltin buyruklarını haykırdı.. O vakit, biz, [Müdafaai
hukuk cemiyetine,] Cumhuriyet Halk Partisi dedik!. Şimdi, dör-
düncü kurultayını, Ankarada, en sevindirici şartlarla yapan bu
kurum, bir vakitler, Sivasta toplanarak Atatürkün ışıklaşan buy-
ruklarını yudum yudum içmiş ve ulusu, üstünlüklere erişdirmiş
bir kurumdan başka bir şey değildir!..

[Müdafaai hukuk] Cumhuriyet Halk Partisi ve Cumhuriyet
Halk Partisinde A T A T Ü R K demektir!. Öyle ise, bu kurum,
düşman boyunduruğundan kurtulan İzmir, yüksek zaferlere alan
olan Dumlupınar, [Saltanat] felâketini sürüb, Cumhuriyet ye-
nilliğini kuran idealci, Türklüğü, dil, tarih, kültür bakımından
kışkadırıcı savaşımlara çeken güç demektir!..

Cumhuriyet Halk Partisi, gözlerden sızan her damla yaş için
bir ana yüreği, gönüllerde titreyen her acı tasa için kardaş kafa-
sı, vicdanlarda parlıyan her ulusal ışık için bir, evrensel kucak

demektir!.. Ferde şefkatle bakan bu parti soysal vazifeler önünde en titiz dikkatlerle titrer!..

Yuvaları özenerek kuran bu kurum , boz kırlarda bayındırlar yaratarak , yurda bir uçmak görünüşü verir. Bu parti , doğruluk , gerçeklik , erlik ve olgunluktan çıktıl... Bu parti , doğruya , gerçeğe , erlik ve olgunluğa hor bakan gözleri oyarak da , büyük rejimin ulaşacağı varımları avuçlayacaktır!..

Atatürkün partisi , köylünün partisidir!.. O köylü kadar genel halkın , halk kadar bütün yurdun , yurdla birlikte , bir tarihin malıdır!.. O , ırgadlar için , sıcak temmuzlarda bir içim serin su , çalışanlar için , en çetin vakitlerde bir yudum güçlendirici ilaç , ve o , bu acun kargaşalığı içinde ferdler kadar uluslara yön veren bir şimal yıldızıdır!..

Biz , gelecek tarihin yaprakları içinde , yılların asırlaştığı en çağlaşmış öyünlerde , acunun ihtiyarladığı en uzak yarında bile , Cumhuriyet Halk Partisini , yorulmaz fakat saldıran ve kazanan bir [Dâva] olarak göreceğiz... Bu yönden , Cumhuriyet Halk Partisinin , dördüncü kurultayını , yüzdört ve bin dördüncü Kurultaylar güdecek... Ve bir gün acun anlayacak ki , bu parti ulusal gerçeklerin pekleşmesi uğrunda , yürüdükçe canlanan biricik varlıktır!.. Ve insanlığın borçlanacağı en büyük fazilet , bu partinin önünde eğilmek olacaktır.

Türk Gençliğinin İNAN GÜNÜ

Yazan : S. T. O.

Bu gün , Türk gençliğinin inan günüdür!.. Büyük davasını hızlı ve olgun bir anlayışla güdecek olan bu gençlik , Cumhuriyet Halk Partisinin dördüncü kurultayında anlayacaktır ki , bütün gördüğümüz didişmeler , bütün bu toplantılar , bütün şu yorucu çabalamalar , hep kendisi için , hep onun içindir... Atatürk , büyük tarihsel söylevinin en sonunda , Türk Cumhuriyetini , Türk devrimini , gençliğe emanetledi... Şimdiki yüce Kurultayda , en çetin görüşmeleri ile , bu emanetin [mükavelesini] yapmaktadır.

Gençlik , Eyi bilmelidirki , içinde yaşadığı bu ışıktan ve kandan ırmak , kendi kendine kaynamış bir eşmenin akışı değildir!.. Bu ırmağı kaynatmak , ona yol ve akıntı vermek için , pek çok kanlar dökülmüş , pek çok tırnaklar sökülümüş , pek çok kollar bükülmüştür!.. Bu gün üzülmeden ve ezilmeden , avuçlayıp içdiği şu serin Cumhuriyet suyunun özünde , damla damla şehit kanları , damla damla ana yaşları , damla damla , ayrılık iniltileri vardır. Kan , göz yaşı , ve iniltiden yağrulmuş bu yurdun ortasında , alnını göklere dikerek yaşayan ve hürriyet havasını doya doya içen gençlik , tanrısal emanetini bizden teslim alırken çok uyanık ve titiz olmalıdır!..

Cumhuriyet Halk Partisinin dördüncü kurultayı , gelişi güzel bir toplanış değildir... Ey genç arkadaş!.. Senin karşında çağlanmış bir çınar göğdesi gibi iki büküm olan şu bel , böyle kurultaylarda ve şimdiki davanın arkasında büküldü!.. Şimdi cas cavlak ve bir bozkır yayılımı gibi gördüğün başlarımız , saçlarımızı seni , mesut etmek ve diriltmek için dökdüler. Şimdi kıyıları moraran gözlerimizin objektifinde , geçmiş günlerin , sana bu günü hazırlayan

bin suçlu vakaları resimlidir.. Çağlandıkça dirileşen bu başlar, dirildikçe gençleşen bir ülkünün kahramanlarıdır!..

Sen sakın çocukluk edipde kendine başka illerden ülkü ve heyecan örnekleri arama!.. İhtiyarlığı topuklayıp gençliğin sonsuz güzelliginde, gözlerini ışıklandırın şu inan ve ülkü topluluğuna bak!.. Onların gittikleri yoldan git!.. Onların sevdiklerini sev!.. Onları bütün bir şuurla benimse, Ve bilki, dördüncü kurultayının bizde yarattığı taşkın sevinç, yine bizden sana verilen bir emanetin sağlamlığından gelmiştir.

Bizim dölümüz tarihlere yol gösterdi. Sende yollarda tarihler yarat... Bütün acun bilsin ki Türk arkadan gelmez!.. İleri geçer!.. Önden gider...

İnönü Büyüklerine

Küçük Bir Söylev...

Fuat Hulûsi Demirelli

Dün daha, tabii yurdun yamandı,
Ogün yarı acun bize düşmandı.
ki bu toprağı bekliyendiniz.
Düşmanı bozdunuz, bahtı yendiniz.

O nasıl bir yürek gücüydü, Tanrım!
Bağrınıza düşüp söndü yıldırım.
Kanınız utkunun oldu ertanı,
Ölümünüz yaşattı bu Vatanı.

Üstümüze doğan bu gün sizindir.
En şerefli ölüm, O ün sizindir.
Gelip diz çökmemiz bu İnönünde
Eğilmektir ulu bir din önünde.

Bu din Vatan ve kardaşlık dinidir.
Sizi anmak onun bir ayinidir.
Bu ayine gelen kardaşlarımız biz,
Dinleyin, yiğitler, bizi hepimiz.

Dikelir [*] bu yerde eğilen başlar.
İki altın destan okur şu taşlar.
Siz ki ateşlere göğüs gerdiniz.
Şanı bu yaylaya öyle verdiniz.

Ogün kanınızla sulanan fidan
Bugün oldu ölmiyecek bir Vatan.
Binbir yeni çiçek verdi o ağaç.
Yeşillendi bozkır, şenlendi kıraç.

[*] Yahud; Günlemeç

Bahar oldu, yerler çiçekle doldu
Kamâl paşa Gazi Atatürk oldu.
Başımızda taçken o büyük adam.
Gülmezmi gül gibi dün ağlayan dam ?

İzmirimiz, Edirnemiz yaşıyor,
Türkeline bakan göz kamaşıyor.
Sizde kalkıp yeni varlığa bakın.
Kulak verin: Özdil ne cana yakın!

Size benden önce söz söylediler,
İşittiniz ya, ne Söz söylediler!
Ne katabilirim o dolaya [**] ben?
Tanrı hoşnud olsun ondan ve sizden

Kadınımız, çocuğumuz, erimiz,
Onun ve sizindir gönüllerimiz.

[**] Dolay ; Umman

ÇOCUKLARIMIZI Düşünürken Ülkümüz Ne Olmalıdır ?...

YAZAN : Lise Felsefe ve İktisadiyat öğretmeni Necmi

Her ana ve babanın şiddetle takib etmesi zaruri görünen bazı prensiplerden bahsetmek istiyorum. Çocuklarımızı yetiştirmek , yani onları yarının en mükemmel adamı olarak hazırlamak için bizi harekete geçirecek saik ne olmalıdır?... Şu kanaatdeyim ki ebeveynin çoğu daha ziyade enfusi yoldan gider ve şefkat hislerine bağlanarak yörürler ; hatta bu yolu mükemmel bulurlar. Çocuğu sevmek , okşamak , onun dileklerini , isteklerini çok müsamahalı bir şekilde , hissile karşılamak biricik yoldur. Fakat çocuklarımızın önderi hiç bir zaman böyle değişici ve sathi mahiyetteki meydanlar olamaz. Aksi takdirde çok hudkâmca yol almış oluruz. Yani çocuklarımızı değil , doğrudan doğruya kendimizi tatmin ediyoruz demektir. Çocuğu kendi isteklerimize göre değil , cemiyetin gidişine göre yağurmak zaruretindeyiz. Binaenaleyh terbiyede ülküye enfusi değil objektif ve ilmî esaslardad gidilmekle varılabilecektir.

Çocuk Nedir ?...

Çocuk gerek uzviyet ve gerek ruhî itibarile Heykeltıraşın ibtidai malzemesine benzer. İbtidai olan madde nasıl sanatkârın elinde şekil ve ifade kazanırsa , çocukta hakiki sanatkârların elinde öylece kıymet kazanır. Ona şekil vermeğe ve onu yağurmağa gelince , bu iş ana ve babanın , mektebin , cemiyetin işidir. Terbiye dediğimiz şey, her üç müessesenin birlikde çalışmasile meyva verici olur , canlanır. Şayet bunlardan birinin yaptığını diğeri bozarsa çocuk seciyesiz , iradesiz ve cemiyet için , yurdu için tehlikeli bir uzuv olarak kalmağa mahkûmdur.

Ana ve babanın çocuğuna karşı olan vazifesi nereden başlar? Bu vazifeyi çok ileri götürmekte mazur tutulmamı isterim. Zira bu günkü marazı ruhiyat ve fizyolojik veraset bize babanın ve ananın birleşdikleri dakikadan itibaren mesul bulduklarını pek alâ göstermektedir. Sıhhat itibarile geri ve meselâ asabi hatalığa, firengiye ve bu gibi hastahklara uğramış bulunanların mahsulü geri bir uzvudur. Yarın için kıymetsiz ve hatta zararlı bir varlıktır.

Bununla beraber suçun günahın tamamen ana ve bebaya yükletilmeside büyük bir haksızlık olacaktır. Ben hatta ebeveynlerden önce hastalıklı kızların ve erkeklerin muayenesinden evvel evlenmesine veya muayene ettiği halde bile hatır için [Evlenebilir] müsaadesini verecek olan doktorları ittiham ediyorum. Bu muayene nabız muayenesi olmayacak, vücudun her tarafı inceden inceye tetkik edilecek, hatta lüzum görülürse Rontgene bile baş vur-

lacaktır. Vazifesini bilmiyen, yüklendiği insani mesuliyetten haberi olmıyan bu adamlar yarının bir sarahsını, delisini ve yahut mücrim, katil ruhlu insanlarını hazırlayan kimselerdir. Gördüğümüz bedbaht, sefil insanların bir çoğu, vazifesini bilmiyen doktorların iki satırlık [Evlenmeğe engel hiç bir uzvi ve ruhi hastalığı yoktur...] Şeklindeki müsaade raporlarile hazırlanmakta olduğunu esefle beraber kayteylemek izdirarındayız..

İkinci durakta yavrunun sağlam ve gürbüz olması için ebeveynin sıhhatinden başka diğer bir cihetide mütalâa eylemek faydadan hali olmıyacaktır :

İlkah zamanında alınması lazım gelen tedabirlerinde ehemmiyetini göz önünde bulundurmamak mecburiyetindeyiz. Filhakika, ana ve baba cinsi heyecanların tesirile insiyaki olarak birleşirler. O andaki şart ve kayıtlar yerinde olsun olmasın fiil tahakkuk

etmiştir. Fakat asabi, hiddetli, müfrit heyecanlı bir halde iken veya sarhoşluğun verdiği keyfle birleşmeği o zamanki cinsi hazrı için uygun görerek çiftleşenler bilgisizliklerinin menfi neticelerini görmekte geçikmezler. Sıhhat kaidelerini çiğneyerek, kör körüne muvakkat bir haz için birleşenlerin verdiği meyveler, çok kerre saralı ve deliler sınıfını teşkil eyleyen fizyolojik ve piskolojik müteredditlerdir. Bu çocuklar hem kendileri ve hemde cemiyet için iztirap mevzuu olur. Ben mektebelerimizin yüksek sınıflarında [Sıhhat Koruma] derslerinde kuvvetli ve ciddi bir cinsiyet terbiyesi ile evlenme şartlarını öğretene bir bahsın konmasına şiddetle taraftarım. Bu bahsın kapalı değil, çok açık olarak okutulmasını yarınki neslin kurtarılması cihetinden çok faydalı görüyorum. Tahminimde yanılmıyorsam bu sahada bilgisi olanlar, bazı müstesna kimseler bertaraf, yalnız Doktorlardır.

Her nedense bizde evlenmek, karı ve koca olmak çok kolay görülmüş, hele çocuk yetiştirmek en ehemmiyetsiz bir mesele telakki edilmiştir. Vakaa mesele kızla erkeğin bir arada yatmaları şeklinde nazarıtibara alınırsa endişeye mahal yoktur. Fakat iş hiçte görünürde olduğu kadar basit değildir. Medeniyetin, insanlığın anladığı manada birleşme, karı ve kocanın yan yana gelmelerinden çok başka bir şeydir. Bu günkü evlenmede, cinsi heyecanların duyurulmasından ziyade hayat mahsulünün uzvî, ruhî ve içtimai bünyesini layıkile korumak ve çiçeklendirmek gaye teşkil eder. Şöyle bir sual karşısında kalmak mümkündür : Acaba insiyakları ile hareket eden bir hayvan gürbüz yavrular yetiştirdiği halde insan ne için sevki tabiinin önderliğini kabul edemiyor ?...

Bu sualin cevabı çok kolaydır.

İnsan cemiyet hayatı yaşamak dolayısıyla kullanamadığı öz insiyaklarının rehberliğinden mahrum kalmış ve ancak bu zararı cemiyetin inkişaf ettirdiği şuurile telafi eylemiş, hatta daha ileri gitmiştir.

Yurdun büyük ihtiyaçlarından biride nüfusun artımıdır ; bu ihtiyacı teslim etmekle beraber yaşayanların uzun ve sıhhatli

yaşamayı ve cemiyete faydalı olarak yetiştirilmelerinin en baş ölkümüz olduğunda itiraf eylemek lazım gelir. Cemiyetin maddi ve manevî cihetlerden inkişafını küçük ölçüde ailede göreceğimizden, mevzuumuza temas eden noktalarda evvela aileyi tetkik eylemek faydalı olacaktır.

Aile ilk terbiye müessesesidir. Bu itibarla aile yarının büyük dahisini hazırlayan mesut bir yuva olduğu gibi, yine yarının korkunç canisini, hırsızını hazırlayan uğursuz bir ocaktır. Binaenaleyh ana ve baba, çocuk yetiştirirken yetiştirdiği meyvenin çokluğu ile değil keyfiyeti ile öğrenmelidir. Hiç şüpheşiz kemmiyetin ifade ettiği manayı inkâr edecek değiliz; Fakat ben öyle ebeveyn tanıyorumki meydana getirdikleri dokuz on çocuktan yirmi sene sonra hiç biri kalmamış, her biri bir hastalıktan yok olub gitmiştir. Sefalet içinde yaşayan bir sürü çocuktan ise refah içinde yaşayan tek bir meyve, bence hem ana ve baba için faydalı ve hemde cemiyet için kazançlıdır.

Mamafi çocuk sıhhatla doğduktan sonra onu korkutan yalnız parasızlık değildir; ondan daha korkunç olanı bilgisizliktir. Çocuğun uzviyetini Normal bir şekilde yetiştirmek çok mühim bir mesele teşkil eder. Her ana ve baba bilmelidirki çocukları kendilerinden daha iyi yetişecek ve evvelce kendilerinin tabi tutuldukları rejimden ayrı bir rejime uydurulacaktır. Fakat maalesef bazı ana ve babanın çocuklarını teamüle nazaran yetiştirmeğe çalıştığı görülmektedir. Bu suretle yatıştırılan çocukların ekserisi Verem ve Firengi mikrobile daha kundakta iken zehirleniyor. Çünkü vucut bakımı şartları teamülle yürüyen ebeveyn tarafından göz önünde tutulmamış, ihmal edilmiştir. Çocuklarını şefkat hissile öpenler, Yavrularına mikroplu ağızlarında gıda hazırlayanlar zavallı körpe çiçeğe zehir aşıladıklarından habersizdirler. Bu zehir hemen o anda kendini hissettirmeye bilir. Fakat bu geçikişe bakarak aldanmamalıdır; biliyoruzki bir çok tohumların intaşı vakit ve zamana muhtaçtır.

Yukardan beri tahlil edegeldiğimiz meseleden çıkan neticeler için ehemmiyetini teslim ettirir mahiyettedir. Lâkin varılması

icab eden bu prensiplerden haberi olmayan ve yine kendi bildiğine, göreneğe göre giden aileler henüz kaybolmuş değildir. Bu sınıfa mensub bazı annelerle görüşdüğüm zaman bana çocuklardan nihayet iki sene zahmet çekileceğini isbat eylemeğe çalışdılar. Yaptıkları tasnife göre çocuk iki yaşına kadar evde şöyle böyle vakit geçirir; sonra mekteb yaşına kadar sokakta kapı önünde, mahallede arkadaşlarıyla oynar. Mekteb çağında mektebe gider. Bu dakikadan itibaren anne rahat bir nefes almıştır. Hele mekteb yaşı hem ana ve hemde babayı mesuliyetten kurtarmıştır. Onları sene içinde bir kaç defa faaliyete geçiren şey, sadece çocuklarının yoklamalarda almış oldukları notlardır. Şayet notlar yerinde ise düşünülecek hiç bir şey yoktur.

Sokaklardan geçerken dikkat ediniz, akan çirkeflerin teşkil eylediği bataklıkta çamurla oynayan çocuklar işte gösterdiğim bu tip ana ve babaların yavrularıdır. Gazetelerde eksik olmayan kaza kurbanı sütunlarında kale divarı üzerinde kuş tutarken veya meyve hırsızlığı yaparken düşüb ölen, evde yalnız bırakıldığı sırada ateşle oynarken tutuşub yanan çocukların katili hep bu şefkatsiz ana ve babalardır. Vereceğimiz misallerin sayısı o kadar çokturki saymakla bitmez. Bu acı neticeler karşısında ana ve babanın biricik tesellisi [Verende allah, alanda allah] demekten ibarettir. Ecel veya ömrü o kadar imiş demekle mesele haledilmiş olur. Fakat burada lakayt kalmıyacak olan cemiyet vardır. İhtimalki bu ölen çocuk yarının yüksek bir uzvu olacaktı; mutavassıt bir kimse bile olsa cemiyet o ferdden istifade edecekti.

Suçları yalnız ana ve baba üzerine yükletmiyelim. Bu günahlara cemiyetide iştirak ettirmek adillik olacaktır. Çocukların üzerinde hakkı olduğunu iddia eden cemiyet kendine düşen vazifeyide tanımalıdır. Çocuklarımız boş zamanlarını nerede geçireceklerdir. Çocuk bahçeleri nerede?... Memede iken ana südü ile beslenemiyen çocuklara sıhhi şartları haiz süd hazırlayan müesseselerimiz ne zaman faaliyete geçecek?.. Bu ve buna bezeyen ihtiyaçların tatminine kalkışılmadığı takdirde bitmek tükenmek bilmiyen konferansların, nümayışların ne manası kalacaktır?.

23 Nisan çocuk bayramı günümüzü hoş geçirmek için yapılan merasim olmadığına göre çocukların istedikleri şeylerden kaçta kaçını yaptık?.. Şayet çocukların vakit geçireceği bir kış bahçesi veya yazın eğleneceği parklar olursa ana ve babanın eğlendiremediği yavruların vakit geçireceği yerler temin edilmiş ve bu suretle saydığımız tehlikelerinde kısmen önü alınmış olacaktır. Bazıları hareketsizliklerini örtbas etmek üzere bu işin para ile bütçe ile alakadar olduğunu ileri sürerler. Ben hiçte bu kanaatte değilim; meseleyi daha ziyade, sefil ve bedbaht bir şekilde çamur içlerinde, toz ve mikroblar arasında zehirlenen körpe nesil karşısında vicdanın ezilmesile alakadar görüyorum.

Şimdi uzviyetten daha çetin bir şekilde dikkat ve ihtimamı icab ettiren gencin ruhi terbiyesi meselesi karşısında bulunuyoruz. Uzvi hayata müvazi giden ruhi haller karşısında alınacak tedbirler, uzvi terbiyenin teşekkülünde gözetilmesi zaruri olan noktalar kalmaz, bu sahayı aşmak lâzımdır. Zira ruhi hadiseler uzvi hadiselerden çok muadil complexdir. Bu itibarla ihtimamda o nisbette esaslı olacaktır. Uzun uzadıya çocuk ruhiyatından bahsetmek niyetinde değilim. Sadece bu sahada ehemmiyetli bir yer tutan noktaya temas edeceğim. Dikkate değer mesele çocuğun hayatının her devresinde mühim rol oynayan cinsiyet ruhiyatı ve onun terbiyesidir. Maalesef ailelerimiz bu yolda lâyıkile tenevvür etmemiştir. Her ana ve baba yavrunun doğumundan bülûğ çağına kadar cinsi hayatlarının kontrolünü öz vazife tanımalıdırlar. Zira bu yoldaki ihmaller, teseyyübler ana ve babaya çok bahalıya mal olu. Gözetilmesi icab eden cihetlere lâkayitlik tehlikeli neticeler doğuracağından işin ehemmiyetini takdir ederek yürümek gerektir.

Çocukları öpmek, okşamak, sıkıştırmak onlarda öpülmeğe okşanmağa, sıkışdırılmağa karşı arzu yaratır. Binnetice bu körpe meyveler vaktinden evvel oldurulmağa sürüklenmiş demektir. Bir yaş gelirken artık çocuk sevilemez ve okşanamaz; çünkü yaş müsait değildir. Fakat genç, ruhiyatta atalât [inerte] kanunu deyebileceğim bir kanuna bağlı kalarak küçük yaşta aldığı tenbihleri ruhunda temadi ettirir; yani sevmek ve sevilmeğe ihtiyacı ile yanıp kavrulur. İhtiyaçlarını temin eylemek üzere teşebbüse giriş-

meği muhitin terbiye ve ahlak prensiplerile telif eyleyemiyor genç heyecanlarını söndürmek üzere tenasül uzvile oynamaktan kendini alıkoyamaz. İşte bu dakikadan itibaren ey ana ve babalar, çocuklarınızın yatakları yanında mezarları kazılıyor demektir. Sararıb solan, cinnet arazi gösteren çocuklardaki gayri tabii halleri çok kerre çağ icabı olarak göstermeğe çalışan ebeveynin bir az uyanık olmalarını tavsiye ederim. Biz muallimlerde dikkatli olmamız icab eder. Çok zeki görünen talebenin birdenbire gabavet göstermesinin sebebini, müstesna haller bertaraf edildikte, bu marazla izah edebiliriz. Genç, kafa tasında saklı olan cevherini yok ediyor, bilnetice zekâ, irade bütün ruhi kıymetler mahvoluyor demektir. Binaenaleyh çocuklarının gayri tabii hallerini sezen ana ve babanın muallimlerle temasa gelmeleri faydalı olacağımda şüphe yoktur. Çocukların düşdükları bu uçurumdan ebeveyni ve muallimleri daha evvelden haberdar eylemek meselesine gelince, buda mekteb doktorunun en birinci vicdan borcudur.

Uzvi terbiye nasıl ruhi terbiye ile müvazi giderse, içtimai terbiyede ruhi hayatımıza sıkı sıkıya bağıdır. İçtimai amillerin ruh üzerinde olduğu kadar uzviyetin inkişafında büyük rol oynadığını çekinmeden söyleyebiliriz. Servet itibarile geniş ve seviye itibarile yüksek aile çocukları aşağı olanlara nisbeten daha gürbüz ve dinçdir. Müstesna hallerde verdiğimiz misalle tezat teşkil eyleyen cihetlere gelince, burada servetin sunî menfi yollarda kullanılmamasına bakmak icab eder. Zengin ve fakat alkolik ana ve babadan doğacak çocuk hiç şüphesiz müterreddi olacaktır. Para çok kerre saadet ve sıhhat yerine bedbahtlık ve sefalet getirir; Yeterki bu vasıtayı elde edenler elde ettikleri kadar kullanmasında bilmiş olsunlar...

Cemiyet tesirini bilhassa ruhi inkişaf üzerinde gösterir. Mesele benliklerini ihtirasları içinde kaybeden ana ve baba çocukları üzerinde çok çirkin örnek olurlar. Çocuklarına ehemmiyet vermeyerek onların yanında sevişmekte mahzur görmeyen ana ve babalar azıdır?... Küçük adamın büyük ruhunu unutmayalım. O bazı

zamanlar ve bazı cihazlardan bizlerden daha çok hassas ve taklit edicidir. Sokak kapısı önlerinde veya odaya kapandıkları zaman karı koca oyunu oynayan 5-6 yaşındaki çocukların mürebbisi hep bu ihtiyatsız ebeveynidir.

Hele çocuklarını sigaraya, içkiye, kumara alıştıran, hatta muhitlerinde bulunduranlar yarın için bir kumarbaz ve sarhoş hazırlıyorlar demektir. Sigaraya ibtilâsı olan fakat tedarik edemiyen sefil ruhlu insanların yerden topladıkları izmaritlerle ihtiyaçlarını tatmine çalışdıklarına bir çok defalar şahit oldum. Bu gün babalarından temin ettikleri para ile sigara içen içki kullanan ve kumar oynayan gençlerin yarın bu fena temayüllerin ilcasile parasız kaldıklarında, ihtiyaçlarını gidermek üzere hırsızlık yapacaklarını hatta cinayet işlemeyeceklerini kim temin edebilir? Yarının sahnesinde ehemmiyetli yer alacak olan katil ve hırsızların makyaj dairesine kapı arasından bakarsanız görececeğiniz şahıslar küçük çocuklardır. Eğer bu feci trayedi görmek istemiyor isek hep birden bu makyaj dairesini basalım ve o dairede yavrularımızı yarının sahnesine fazilet ve ahlak nümunesi olacak şekilde çıkartmak için yapılması lazım gelen şeyleri yapmaktan çekinmiyelim.

Medeniliği hazmetmemiş asri yobazlar zümresine mensub olan bu sınıf ana ve babanın iddiasına göre, bu tenkit eyliye geldiğiniz hareket günün icablarına uygun olmak noktai nazarından kıymetli imiş. Yarının adamı içmeli, kumar oynamalı ve hatta gidilemeyecek yerlere gitmeli imiş. Medeniyet öyle emrediyormuş. Ben bu kimselerin tezine karşı şöyle bir sual sormakla kanaat edeceğim :

Medeniyetin icablarına uygun gördüğünüz içki ve kumardan başka hareket tarzları yokmudur. Yukarıda medeni icablar deye gösterdiğiniz hareketlerden daha kuvvetli olmak üzere ne gibi hallerde fazilet ve eyi ahlaka örnek oldunuz?. Tabi hiç çocuğun evde en fazla sevdiği ve binaenaleyh itimat ettiği anası ve babasıdır. Şayet ebeveyn hareketleriyle yavrularına fena örnek oluyorsa, çocuklar mektebde Muallimin ahlaki düsturlarını dinleseler bile anlamıyacaklar ve cince gibi yabancı bulacaklardır.

— Artanı 121 inci sahifede —

Bir Tetkika Başlarken :

KÖY VE KÖYLÜ

Yazan : H. C. VURAL

- 3 -

Asker oluncaya kadar, en genç çağındanberi. Hemen hemen yalnız başına kalan ve insiyakları ile kendi haline bırakılan köylünün birde din düşünceleri tarafı vardır.

Şefkate, koruyuculuğa, ılık bir ana ve baba sevgisine susadığı zamanlarda, iş alanına koşturulan bu fert, hepimizde biliyoruz ki dindar ve hatta müteassıp duruşludur. Fakat köylünün dini telakkilerinin kaynağı neresidir?. Biz bilirizki, tanrıyı ve peygamberi ona, kendi yuvasında, pek ibtidai fakat sade ve samimi bir tarzda öğretirler. Tanrının birliğine, peygamberin gerçekliğine mutlak olarak inanan Türk köylüsünün dini varlığı mürekkep değildir. O, duyduğuna inanmış inanmış ve inandıklarına tapmıştır. Hele köylünün tabiatla baş başa kalarak derin bir nefis mürakabesine daldığı anlarda gözlerini kamaştıran görünüşler, bu inanı daha duru, daha temiz ve daha sade bir tarzda kökleştirir. Fakat ne yazık ki köylü ilk inanı ile baş başa kalamaz... Bir az sonra, bir melami şeyhi, bir bektâşi dervişi, eksik bilgili bir imam, ona, anlamadığı bir dille, esrarlı muammalar öğretmeğe yeltenirler.. Melami, islamlığın tarikleşen bir nevi felsefesini, bozuk çetrefil, yavan bir dille anlatmağa kalkar, bektâşi ona tevekkül, teslimiyet, itaat, hatta şehvet ve rehavet serpen nefesler okur.. İmam, köylünün bir olarak tanıdığı tanrıyı korkunçlaştıran hikâyeler anlatır.. Bir an gelirki, din, köylü için bir teselli ve umut kaynağı olmaktan çıkar, bir tehdit ve dehşet yatağı haline girer.. Onun için, köylü, dindarlaşırken, geriye, maziye, ilk hayat devrele-

rine ricat etmiş olur. Bu karakterle bulanıklaşır... Hiç bir dini fikir, köylüye bilgi ve mantıkla öğretilmemiştir. köylü, dinini benimsemekten ziyade ezberlemiş bir adamdır.

İmam, onu zinadan menetmiştir. Fakat köylü için bu memnuiyetin sebebi yoktur, Vucudu vardır. Sebepsiz bir vucut ise, bir insanı, kayıtsız ve şartsız kendisine bağlayamaz. Bu itibarla, köylü, sırasına göre, nefsinde duyduğu tabii bir inhimakten, bir meylandan kurtulamamış, ceza kelimesinden sonra gelen mağferet kelimesine sığınmağa mecbur olmuştur.

Yine aynı sebebler yüzünden. köylü, namazını kılmağa çalışmış, fakat namazın lüzumu hakkında kafasına bir sebep yerleştirilmediği için, yorgun zamanlarını yatağında geçirmekten çekinmemiştir...

İmamın yanlış öğretileri, tarikatların bulanık düsturları, bektasılık laübaliliği bu dikkate değer enmuzeç üzerinde, tesirler yapmak isterlerken, köylü, yine kendini, toprağa ve tabiata bağlı görmüş, hayat savaşından doğan bir küçle, bizden daha maddi, bizden daha katgısız, bizden daha vazih bir şahsiyeti muhafaza etmiştir.. Yani bütün yanlış telakkilere rağmen mürekkep din bilgileri önünde, köylü yine sadeliği tercih ederek irsi bir inana bağlanmış, daha açık bir ifade ile babasının dinini, babasından emanet almıştır... Dini telakkiler, zaman zaman onun karakteri üstünde dalgalı izler bırakmış olsa bile, Türk köylüsü, soysal ve ulusal şahsiyetini, bu telkinler yüzünden kaybetmemiştir... Bir an için ona milliyetini, bile unutturmak ihtimali yaratan bu dini telkinler, köylünün özündeki cevherin ezilmesinde muvaffak olamamış, fakat muhakkak olarak onun tahsilsiz, bilgisiz, görenekci ve tevarüscü kalmasına yardım etmiştir...

Şüphesizki, bu eski devre ait bir teşhis ve tahlildir. Şimdi ne bektasılık, ne melamilik vardır. Laik Türk Cumhuriyetinde, ferdin vicdanına yerleştirdiği din, artık körü körüne bir inandan ibaret değil belki bir bilginin neticelerinden sayılabilir. Fakat itiraf etmek lazımdırki, önümüzde de henüz, dünün yetiştirdiği bir tip vardır ve bu tip, bir takım cahil, ürkek ve menfaat perest

şahısların avamferip belağati yüzünden, zararlar görmüştür. daha ömrünün ilk günlerinde, aile yuvasında kendi kendine yaşamak, kendi kendine düşünmek ve sevgilerini yatağında sayıklamak zorluğuna düşen bu adam, uyutucu, sindirici ve korkutucu telkinlerle, daha çok infirada doğru kaçmıştır...

Üç makale ile izah ettiğimiz bu sebeplerdir ki, köylüyü içtimai bir sempati sahibi yapmaktan mahrum bırakmış, ve köy, bir cemiyet ifade edememek talihsizliğine düşmüştür. Biz öyle köyler bilirizki, elli haneden ibaret oldukları halde, elli kişilik bir içtimai ruh ile ahenktar bir hayat yarattıkları görülmemiştir. Akşam olunca kapısını kapayıp evine sokulan köylü, bu ev içinde de tek başına yaşayan köylüdür...

Onu, din infirada, aile görenekleri infirada, mahalli adetler infirada sürüklediği gibi memlekette yerleşen iktisadî şartlarda infirada çekmiştir. Bir lokma ekmek ve yırtık bir hırka için, en zorlu, en yorucu bir çalışmaya mahkûm olan bu adam, şehirde tefecinin, basmacının, bakkal ve mültezimin uşaklığına uğramış, nihayet her taraftan kendisinin hortumlaşmış varlıklarla sarıldığını görünce, köylü bir kaplumbağa gibi içine çekilmiştir.

Cumhuriyetten sonra birdenbire ferahlayan, başını serinletici bir kanun ve devlet havasına uzatarak nefes alan bu günün bah-tiyar köylüsü, İşte böyle yorgun, ve dünün sırtında açtığı bere-leri pansıman yapmakta olan bir kahramandır. ve bu kahramanı, artık devrimizde,öz yaralarını kapatacak tedevi usulleri ile gençleştirmek lazımdır. Fakat biz tedavi işine geçmeden önce, köylüde bulduğumuz değerleride araştırmak isteriz... İsterizki, onu yalnız bir illetli olmak gafletine düşmeyelim, bilakis, değerini eksiginden üstün bularak nikbinleşelim... Şimdide bu kısma geçiyoruz :

- 1 — Türk köylüsü cessurdür.
- 2 — Türk köylüsü bir yüzlü ve tok sözlüdür.
- 3 — Türk köylüsü içli, alıngan ve asabidir..
- 4 — Türk köylüsü doğruluğa ve gerçeğe saygı besler.
- 5 — Türk köylüsü dindardır. Fakat müteassıp değildir.

6 — Türk köylüsü çalışkandır. Fakat çalışmasını bilmez.

7 — Türk köylüsü kadına saygı besler fakat irani ve rumi ananalar onu kadına karşı mütehakkim yapmıştır.

8 — Türk köylüsü yurduna çok bağlıdır.

Ve bütün bu eşsiz değerleri semerelendiremeyen en şeni sebep, köylünün infirada sürüklenmiş olması ve cahil bırakılmasıdır. Her iyi hamleyi sevinerek karşılamak isteyen bizim yiğit köylümüzü, geçmiş devir, güvensiz, münzevi, çekingen ve sabit yapmıştır. Fakat onun cevherlerini bulup anlıyan her münevver zaman zaman köylüyü en hayırlı hareketlerde çalıştırmaktan geri kalmamıştır. [*]

Kendinde bir çok değerler sezdiğimiz ve büyük inkılâba kadar ihmal edildiğini itiraftan çegindiğimiz bu köylüyü en ziyade infiradın karanlık kuyusunda bucalar bulduk. Fakat şurasını da izah etmeliyizki bu infirad, köylünün içtimai şahsiyet olamadığını ifade etmez. Her kes gibi bizde bilirizki [Köy] içtimai bir müessesedir ve köylü içtimai bir şahsiyettir. Yalnız gerek bu müessese ve gerek bu şahsiyet, hudkâm, menfaatlara düşkün, asabi ve bedbin bir mazide, mütemadiyen infirada sürüklenerek, kendilerinden umulan hizmetleri yapamamışlardır. Bununla beraber köy odaları, köy düğünleri ve çok eski zamanlarda kurulmuş ortak görenekler, köy cemiyetinin dağılmaması yolunda birer bağ vazifesi görmüşlerdir.

Yani, köylü bir taraftan infirad ve inzivaya sürüklenirken, diğer taraftanda, kendi çevresindeki içtimai teşekküller sayesinde varlığını muhafaza etmiştir. İhtiyar heyetlerinin yüksek salahiyetleri hakkında verilen inanlar, büyüklere saygı beslemek gerekleri, köy odasında toplanan yaşlıların yarenleşmeleri ile kurulan kanaatler, köylüyü, başı bozukluktan, itaatsizlikten, nizam

[*] Ülkü mecmuasındaki kısa tenkidi okudum. Makalelerim baştan sona kadar sıra ile takip edilirse o zaman ne yazmak istediğim daha iyi anlaşılacaktır. Ben, bu günden değil, dünden basediyor ve dünün açtığı yaraların tedavisine doğru giden bir tetkik yapıyorum. Bu itibarla muhterem muharririn tenkidini haklı bulurken bu tenkit de acele ettiğinin ilâveden kendimi alıkoyamadım.

sevmezlikten korumuş ve nihayet köylü, infirad ve inzivasını daha ziyade şehirliye, mütegalibeye, zabtiyeye ve o devrin hükümet mümessillerine karşı duymuştur.

Bizden kaçan, içine çekilen, kendi kendini dinlemekten zevk alan Türk köylüsünün bu halleri, kısmende kendi lehinde neticeler doğurmuştur :

Osmanlı imparatorluğu dediğimiz eski varlık, bir milletler halitası idi. Ermeniler, Rumlar, Araplar, Yahudiler ve İranlılar, bu haliteyi terkeb eden kuvvetli unsurlardı. Bilhassa Arab ve Yunan harsleri bir çok ferdleri, temsil ediyor, o ferdlerin milli şahsiyetlerini siliyorlardı. Bu yüzden Türkiyemizde kozmopolit şahsiyetler pek çoğalmıştı... Bir vakitler, köylüye eşek Türk demekten çekinmeyen niçe Türk gençleri, devrin umumi temayüllerine göre ya bir Medineli ya bir Tahranlı yahut bir Parisli gibi görünmekten gurur duyuyordu.. Esasen bu sebeble değilmidirki, Millî musiki yerine bir şark musikisi, millî şair yerin mariz ve kendini tahlilden aciz bir divan şairi, millet dili yerine çapraşık ve garip bir osmanlı dili teessüs etmiştir. İşte bir milletin manevi varlığını tehdit eden böyle tehlikeli bir devirde, köylü, şehirden uzak kalmak ve yahut şehirle en sathi surette münasebetlerde bulunmak sayesinde, ihtilâttan kurtulmuş ve dedelerinin irki değerlerini muhafaza etmiş, bize bakir bir halde intikal eylemiştir. Köylünün cessus, ahıngan, yurd sever, çalışkan ve itaatli oluşunda, eski devirlerde, içine sinmiş olmanın büyük yardımları vardır.

Pek alâ, şimdiye kadar ferd olarak tahlil ve tasvir ettiğimiz köylünün, toplu duruşu ne haldedir?... Mademki bir ilaç arayacağız. Mademki yüce yaradılışlı yiğit Türk köylüsünü daha güçlü, daha dinç ve diri yapmak ülküsü ile çırpınıyoruz. Bu dileği elde etmek için bakışlarımıza ve tetkiklerimize bir az daha devam etmek gerektir: Şimdi köylünün toplu duruşunda bulduğum eksiklere geçiyorum :

1 — Köy odaları. 2 — Köy düğünleri. 3 — Susuz ve ağaçsız köy. 4 — Köy meskenleri. 5 — Köylerde küçük sanâtlar işi.

6 — Köy ihtiyar heyetleri. 7 — Köy imamları. 8 — Salgın hastalıklara karşı köylü ve köy hekimleri. 9 — Köy postaları. 10 — Köy mektepleri, bilhassa yatı mektepleri. 11 — Köylü ve borç. 12 — Köylerde ortaklık ve arazi meselesi. 13 — Köylerde çift ve çeki hayvanları. 14 — Yollar. 15 — İstihsal kooperatifleri. 16 — İşret ve fuhuşle yapılacak mücadele.

On altı parçaya ayırdığım bu mühim meseleleri, aşağıki yazılarımda hem tetkik edecek ve hemde aklım ve gücüm yettiği kadar ilâçlandırmağa çalışacağım. Şimdiye kadar ferden mütalaa ettiğimiz köylünün dünden yadigâr kalan götülükleri anabilmesi için düşünülecek daha nice çareler ve devalar vardır. Fakat biz ancak iktidarımızın kifayeti nisbetinde söz söylüyoruz. Yoksa, işi tamamen kavradığımız ve derdin devasını tamamen bulduğumuza inananlardan değiliz. Böyle bir iddia, cüretkârlık olur.

Bize göre, onaltı madde ile tasnif ettiğimiz bu meseleler üzerinde kafa yormak çareler araştırmak, yukarıdan beri marzlarını tahlil ettiğimiz köylü ferdi daha ziyade içtimaileştirecek ve değerlendirecektir. Bu çareler, köylüyü, inzıva ve infirddan kurtaracak, onun ruhuna sinen itimatsızlığı silecek, aile ve cemiyet içindeki haklarını tebellür ettirecektir.

K Ö Y O D A L A R I

Köy odaları — Köy odaları bir bakımdan faydalıdır, Çünkü köylülerin bir araya toplanmalarına ve kendi işleri için görüşmelerine, köy delikanlılarına temiz fikirler aşlamak için ihtiyarlarının hitap etmelerine yarar. Deye bilirizki köy içtimaiyatı, odalarda başlar... Erkekler, alelumum birbirlerini bu odalarda tanır. Devletin emirlerini buralarda öğrenirler. Köye aid yeni işleri burada konuşurlar. Şehirli misafirlerle bu vasıta ile tanışır. Dederlerine dair bir çok hikâyeleri, masalları menkabeleri, Milletimizin şanlı zafer günlerinin destanlarını burada duyup dinlerler... Hatta köy türküleri, köy sazları, köy oyunları, hep bu odalardan başlar... Şu anlattığımız sebeplerden odalar, köylü için fayda dağıtan bir müessisedir...

Fakat bu odaların faydaları kadar zararları da vardır. En birinci zarar, odanın kadını erkekten ayırmış olmasıdır. Köy oda-

ları, bir nevi harem, selamlık iletinin çibanlaştığı yerdir. Mehmedcik, bu odanın çekiciliğine kendini o kadar fazla kaptırır ve gece yarılarnadək burada oturmağı o kadar mukavemet edilmez bir ibtila haline getirirki, sırasına göre evinde hastalanıp kendini bekliyen Fatmacığına aid hizmetleri ihmal eder.

Aynı zamanda, köy odalarında kurulmuş bir takım kötü adetler vardır: Bu odaya devam etmek demek bir kahve tiryakiliğine tutulmak demektir. Kahve fincanları azdır, çatlak ve pistir. Basit bir şekilde yıkanır. Dudaktan dudağa gezer. Kilimler eyi süpürülmez, pire ve bitin yayılmasına vasıta olur. Odanın tavanı basık ve pencireleri dar olduğundan, köylüler burada ufunetli bir hava içinde ciğerlerini zehirlerler. Grip, nezle gibi hastalıkları birbirlerine dağıtırlar... Bir gazete bir kitap okumak, onun üzerinde yarenleşmekten ziyade, cahil bir imamın, körleme ve uydurma fetvalarını dinlerler... Ve odada oturdukca tenbelleşirler..

Bazıları, köy odalarının kaldırılmasını faydalı buluyorlar, ben bu fikirde değilim. bence her köyde, ihtiyar heyetinin idare ve mesuliyeti altında bir tek misafir toplanma odası bulunmalıdır. Köyün diğer taraflarındaki hususi odalar kaldırılmalı, bunun yerine, konuklar için ücretli yerler açılmalıdır. Bir köyde bir kaç odanın bulunması, köylülerinde bölük bölük toplanmalarını ve nihayet bu odalar arasında rakabeti, husumeti, ikiliği doğuruyor. Köyden geçecek konukları ağırlamak ise artık modası geçmiş bir adettir. Bir köylü şehire geldiğinde nasıl kendi parası ile hana iniyorsa bir şehirlide, köyün ücretli konukluğuna inmelidir. Köy hanları ile köy odalarını bu suret bir birinden ayırdıktan sonra köy odasını islah etmek gerektir. Bir defa oda, köyün manevi şahsiyetinin malı olmalıdır. Bu manevi şahsiyet hesabında bütün köylüler el ele vererek, aydınlık, geniş, Sıhhi şartları cami bir oda yapmalı ve bunun içine, pis hasırlı sedirler yerine masa, sandalye, koymalıdır.

Güzel yapılmış bir köy odası, bundan sonra yapılacak köy evlerinede model olabilir. Fakat bu oda öyle bir yapıdırki, içerisinde, ihtiyar heyetinin toplanma ve çalışmaları için hususi bir

oda, umumi bir toplantı sofası, sofada mini mini bir kitap ve gazete yeri, divarlarında, Türk inkılâbına, kurtuluş savaşına, eski tarihlere ait resimler, bir kenarında ufak bir kahve ocağı. dış bir kenarında temiz bir ayak yolu, dış divarlarından birinde devletin buyruklarını asmak için bir ilân tahtası vardır.

Aynı zamanda oda, Köyün ortasında etrafı alanlık bir yerdedir. Mini mini, zarif bir bahçesi, bahçede bir kaç kanep ve isgemlesi bulunur. Çatının bir başında, bir bayrak direği durur... Oda mektebe ve mescidede yakındır. Mescidden çıkanlar burada toplandıkları gibi mektebden çıkanlarda, burada müesses ırk ve adetlerin sempatisini daha küçük yaşdan duymağa başlarlar.. Fakat çatı çatılıp yapı yapmaktada iş bitmiş olmaz. Birde buranın toplanma nizamı vardır. En önce şurasını tasrih edelimki hiç bir köylü, iş saatlerinden gayri zamanlarda, odaya gelip bağdaşmayacaktır. Toplantı saatleri belli olacak ve herkes aradığı arkadaşını, o saatte, bu çatının altında bulabilecektir.

Günlük toplantıları, geceye tahsis ettirmek lâzım olduğu gibi, her cuma günü, namazdan sonrada kadınların iştirakile, bu sofada toplanmak mecburiyeti kabul edilecek ve toplantıda köyün en bilgiç adamları, konferansa benzer sözler söyleyecekler, köylüleri dünya ve memleket işlerinden haberdar edecek, gazete okuyacaklardır. Daha sonra, burada köye ait işler görüşülecek derter düşünülecektir. Öğleden öncede, halk, köy meydanında toplanarak, bayrak merasimi yapacak ve millî marşını hep bir ağızdan söliyecek, en ihtiyar bir köylü, bayrağı direğe çekecektir. Bu odada, Halk Fırkası ocak heyeti içinde hususi bir kısım ayırmak çok faydalıdır. O zaman, bu inkılâp Fırkasının prensiplerini yaymak için ocak heyeti kendine düşen vazifeleri hem araştırır ve hem tatbik eder.

Cuma günleri, memlekette umumi tadil günü olarak kabul edildiğinden, o günü, çobandan ve hastalardan gayri bütün köylülerin, işe gitmemleri, köyde bulunmaları ve toplantıya gelmeleri mecburidir. Bu suretlede, yapayalnız ve avara, bir pınar dibinde bir ağaç gölgesinde bağdaşıp gamli düşüncelere dalan ferdin bu hasta inzivasına mahal bırakılmamış, köylü tamamilen kaynaşmış olur. Köydeki muallim, imam ve diğer bilgiç kimselerin yardımı ile, o gün, alanda, cirit, zeybek oyunları oynanır, şarkılar söylenir, hikâyeler anlatılır ve bu gidim ilede insanların en büyük ihtiyaçlarından olan şetaret ve sevinçe yer bırakır...

Acaba bizim odalar hakkındaki bu buluşlarımızın tatbik kabiliyetleri varmıdır?...

Bir çok kimselerin makalemi okuduktan sonra dudaklarını büzerek: Hayal deyeceklerini biliyorum. Fakat bundan yirmi beş yıl önce, büyük kalkınmada bir hayaldi. Cumhuriyette bir hayaldi. Kadınların serbestiyetide bir hayaldi. Yaratıcı bir irade bütün bu hayalleri kısa bir zaman içinde bir hakikat, bir gerçek yaptı, yaptıda bize böyle tetkikler için zemin, ve bu çeşit faaliyetler için imkân verdi... Atatürk çocukları için eyiye ve güzele bakan her tasavvur bir gerçektir. Bir gerçek olacaktır.

Ben ilâcı bulurken, o ilâcı hastaya vermek usullerinde ihmal etmiyorum. Benim şu yukarıki düşüncelerimi tatbik için Halkevleri en iyi bir teşkilâtdır. Evlerin köycü kolları, buldukları mıntakalarda ve yüzlerce köy arasında bir tek örnek köyü ayırmakla hiç bir müsbet neticeye varamazlar. Bence, yapılacak iş, yurdun her tarafında birden yapılmalıdır. Bir tek köyde tekâsüf ettireceğimiz enerejiyi, bütün köylerin, odalarına tevzi etmekle daha evrensel bir hamle yapmış oluruz. Bizim medeni yaradılışlı zeki ve isdidatlı köylümüz, evlerin en küçük kılavuzluğu ile bu işi başarmağa hazırdır. İstedığımız şekilde bir oda için her köyde, üç yüz lira kâfidir. Çünkü buna köylünün say ve amelide eklenecektir. Bu üç yüz lirayı ise en kolay şartlarla aynı köyden temin edebiliriz. Bir tek köyde bir nümune tarlasından önce, bir çok köyde birer nümune odası yapmak çok yüksek verimler temin eder. Ben bu makaleyi yazarken, aynı zamanda Halkevlerinin köycüler kollarınada haddim olmiyarok bir teklifde bulunmuş mevkideyim. Türk köylüsünü çekinken, münzevi, güvensiz yapan sebepleri bertaraf etmek için bu köyde, yeni dünyanın giderine göre yeni bir içtimai nizam, yeni bir içtimai ahenk kurmak, köylünün iç benliğine, yeni hayatın haz ve heyecanlarını yerleştirmek lazımdır ve köy odaları bu yolda atılacak adımların birincisidir.

— Devamı var —

9 Nisan 935 Salı Günü Akşamı

Mimar Sinan ihtifali

Münasebetile Eskişehir Halkevinde Verilen bir Konferans

YAZAN : Eskişehir Lise Müdürü Samih

Sayın Dinleyiciler ,

Ölümün 347 inci yıl dönümü münasebetile yüksek varlığını anmak için yapılan bir toplantıda bir iki musabebe ile bu dahinin kıymetini tebarüz ettirmek kabil değildir. Bir asra yakın bir ömür süren koca Sinan asırlara hakim oldu. Şöhreti asırlara sığmayan bu büyük adamın hayat ve eserleri ve eserlerinin bedii ve mimari kıymeti ciltler dolduracak kudrettedir. Acınarak söylemek gerekir ki , bu iş henüz yapılmamıştır. Türk medeniyet tarihi araştırmacılarından böyle bir eser bekliyoruz.

Sözlerime açıklık vermek için musahabemin pilânını şöyle tertib ettim :

— Bir insan olarak Sinan - Sinanı yetiştiren muhit ve amiller - Eserleri ve hizmetleri - Türk mimarisindeki yaratıcılığı.

Yavuz Selim , 1512 tarihinde babasını mağlup ederek tahta geçti. O zamana kadar yeniçeri ocağına yalnız Rumelinden devşirme çocuklar alınıyordu. O sene çıkarılan bir emirle bu usul Anadoluya da teşmil edildi. 1512 Yılında Kayseri taraflarına gönderilen Yayabaşılar İstanbula devşirme kabileleri getirdiler Devşirmeler Topkapı ve Edirne saraylarile at meydanındaki İbrahim paşa sarayında terbiye ediliyordu. Buralar birer mekteb halinde idi. Devşirmeler bu yerlerde terbiye edildikten sonra Yeniçeri ocağına Nakledilirler ve istidatlarına göre hizmet görürlerdi.

Kayseriden getirilen kabileler içinde Kayserinin Gesti nahiyesine bağlı şimdi Sinan köyü denilen Ağrinas köyünden alınmış

(22 - 23) yaşlarında mütenasip endamlı , Zekî bir delikanlı da vardı bu genç parlak bir şöhrete namzet olan Sinandı. İbrahim paşa sarayına verilen Sinan eyi ustaların eli altında bazı yapı işlerinde çalıştı. Bu mesai ile memleketinde iken su yolları , Kömesler , Köprüler yapmağa özenmiş olan genç Sinanın istidadı inkişafa başladı.

Yavuz Selimin Çaldıran harbine Sinan da gitmişti.

Ordu parlak bir zaferle Tebrize girdi. Bu zaferin neş'esile kendinden geçen Sinan tebrizde Acem mimarisinin kıymetli eserlerini tetkik etti. Selimin Mısır saferine de iştirâk etti. Kahrede arap tarzını , Memlûklerin vücuda getirdikleri eserleri gördü , Mısırın akıllara hayret veren Ebramlarını temaşa etti. Bu eserlerin tetkik ve temaşası onun için çok istifadeli oldu. Yavuzun son senelerinde Yeniçeri ocağında Acemi oğlanlıktan [Kapu] rütbesine çıktı. Selimin ölümü ona çok dokunmuştu.

Kırık dökük manzumeler de yazan Sinan bu acıyı şu satırlarla söyleyor :

Anın devşirmesiyem ben kemine
Acep lütf eylemiştir ben hazine
Edüp rihler kodu bağı eihanı
Gülistanı eihan ola Mekânı

Süleyman kanuni tahta çıktığı zaman Sinan 31 yaşında dinç bir yeniçeri idi. Kanununin zaferden zafere koşan ordusunda Sinan kılınç ve kafasile çalışıyordu Rador fethinde Yunan eserlerini görmek fırsatını kazandı. Bu seferden sonra (Atlı sekban) sınıfına yükseldi. Süleymanın mohaç meydan savaşında bulundu. Saltanatlara nihayet veren bu zaferin neş'esile kendinden geçti. Bu vecdle Budinin Saray ve Mabadlerini gözden geçirdi. Bu zafer onun ruhunda ebedilige koşan bir ihtiras uyandırdı. İstanbula dönüşünde yaya başı daha sonra zenberekçi başı oldu. Bağdat seferinde Emeviler ve Abbasilerin bin bir gece masallarına giren muhteşem saraylarını ve diğer abidelerini gördü.

Sinan orduda bir asker gibi hizmet ediyor bununla ögünüyordu:

Olup Yeniçeri çektim cefayı
Piyade eyledim niçe gazayı
Yolumla , san'atımla , hizmetimle
Dahi akran içinde gayretimle
Duruştum taki tifiyyet çağından
Yetiştim Hacı baktaş ocağından

Türk ordusu 1536 da Van kalesini kuşattığı zaman kumandan Lütfü paşa Van gölünün öte yakasında bulunan İranlıların ahvalinden malumat almak istiyordu.

Fakat gölü geçmek için orduda gemi yoktu Lütfü paşa Sinanı çağırarak gemilerin binasına sen mukayyet ol dedi.

Sinan vesaitsizlik içinde üç kadirge yaptırdı. Toplarını da yerleştirdi.

Lütfü paşa sevindi ve ona

— Kapudanlığını da yine sen eyle dedi.

Sinan gemileri idare ederek gölü geçti. İranlılar hakkında malumat alarak döndü. Bu muvaffakiyeti üzerine Subaşılığa çıkarıldı. Bu seferden dönüşte Hasekilige yükseldi. Barbaros Hayrettinin korfo harbinde bulundu.

Akdenizin bir Türk gölü olduğu o zamanda denizdeki satvetimizde gördü? Kanuni ile Buğdana gittiği zaman (Perut) çayından geçmek için köprüye lüzum görüldü. Sinanın bu işlerde ustalığını bilen Lütfü paşa padişaha şöyle söyledi ;

— Seadetli padişahım, Köprü bina olması Sinan subaşı denilen kulunuzun kadrü itibarile olur. Haseki bendenizdir. Gayet üstadı cihan ve mimarkârdandır.

Sinan 13 günde mükemmel bir köprü yaptı. Kanuni köprüyü çok beğenmişti ve hatta muhafazası için bii kal'a yaptırılıp bir miktar asker bırakılmasını bile emretti. Fakat bu fikri Sinan ve ordu gerilerinde çalışan sofu Mehmet paşa muvafık görmedikleri için bundan vaz geçildi.

İstanbul'a döndüğü zaman Lütfü paşa ölen sadırazam Ayas paşanın yerine sadırazam oldu. Ayas paşaya bir türbe yaptırılacaktı. Lütfü paşa ölen Hassa mimarı Acem Alinin yerine Sinanı Hassa mimarlığına tavsiye etti.

— Mimar haseki olan Sinan subaşı olmak gerektir. Buna kadir kimesnedir dedi Sinan gerçe Mimarlığı seviyordu fakat yeniçerilige de çok bağlı idi.

Padışahın hadimi çok eriyiz
Kal'a hıfzetmenin dahi eriyiz
Eskiden kuluyuz yeniçeriyiz
Yanan oda girer Semenderiyiz

Diye öğündüğü yeniçerilikten uzak kalmak istemiyordu. Bu sırada bir gün yeniçeri ağası kandisini çağırıp ;

— Paşa hazretlei seni Mimar etmeği mukarrer etti. Yanında caizmidir değilse bir tedarik eyle dediği zaman Sinan çok düşündü. Kılıncı dolaştığı engin ülke gözünün önüne geldi. Kendi kılıncının da hizmeti dokunan parlak zaferlerin vecdile titredi.

Bu geniş ülkeyi şimdide abidelerle süslemeği bahtiyarlık saydı. Ve bu teklifi kabul etti.

Bu hizmete girdikten sonra evvelâ , İstroğonda kiliseden çevrilen (Kızılelma) Camiindeki minberi yaptı.

Evluya celebi seyahatnamesinde bundan şöyle bahsediyor ; (Süleyman han bu kal'eyi fethyledikte camii dahi dirlik halinde temaşa buyurub derlerki ; Ah bu kubbeyi gülendame muadil ve münasip bir nazire tarzında bir mehrabı musanna ve bir minberi murassa olsa) bu nutku dürerbar sadır olunca Koca Mimar Sinan serbezemin edüp derlerki : “ inşaallah padişahın himmeti aliyyesile öyle bir mihrap ve minber ve mahfili müezzinan ve kürsü vaiz edeyimki , seyyaharı cihan görmemiş olalar. Süleyman han Belğrat kazasına gidip gelince görürki bir mihrap ve minber yapılmışki, diller ile tabir olunmaz. Hele koca Sinan padişahlara mahsus öyle bir mahfeli münif yapmışki makduru beşer degildir.

Kanunî, Sinena ilk büyük cami olarak Şehzade camiini yaptırdı. Bu cami Manisa Valisi iken ölen ve naşi İstanbula getirilerek şimdiki Şehzade camii karşısındaki eski yeniçeri odaları ortasında gömülen Şehzade Mehmetin namına yaptırılmıştır. Beş senede biten bu cami mimar Sinanın çıraklık devresine ait bir eserdir. Ondan evvel yapılmış olan Bayazıt camiinden fazla ileride bir eser değilse bile mimarimizin Sisanla başlayan ikbal devresinin bir başlangıcı sayılır. Bundan sonra pek çok camiler, meşcitler, türbeler, medrese ve çeşmeler yaptı. İstanbulun imar işleri de onun teftişine tabi idi.

Bir gün kânunu Süleyman kâğıthane civarında dolaşırken harap bir menba gördü - İstanbul halkı sudan yana çok sıkıntıda idi bu harap menba Süleymana İstanbulun bu çekilmez derdini hatırlattı. Saraya dönünce vezirleri topladı bu işi mevzu bahis etti ve Bizanslılar zamanında su ihtiyacının nasıl temin olduğunu araştırdı. Bu toplantıdan bir netice çıkmayınca Süleyman bu işi mimar Sinana danıştı. Sinan kâğıthane civarındaki vadileri tetkik ederek padişaha bir rapor verdi.

Süleyman bu keşfin neticesinden memnun oldu ve derhal işe başlanmasını emretti.

Bir çok kimseler bu teşebbüsü boş bularak mani olmak istiyordu. Bu işe taraftar olmıyanların başında sadırazam Rüstem paşa geliyordu. Paşa Sinana bir şey yapamayınca bu işte çalışan kalfalardan Nikolayı hapsedtirmişti. Süleyman bunun sebebini sordu. Rüstem paşa şu garib mutaleada bulundu. Ben kulunun haberi yok iken huzuru hümayunda külli hazine masarısı için yol açup mukaddema bast ettiğinin sıdku istikametine vakıf olmak için bir kaç gün saklanmıştı.

Görülün, söyledüp bilelim ne minval üzere olacaktır.

Filhakika su getirmek gibi fazileti bi hadm ecrü sevap olmaz. Lâkin efendim, bu suyun cereyanile İstanbulun her mahallesinde bir çeşme yapıp sular sebil oldukça etrafı eknafta olan halk alehusus Arap ve Acem cemaresi gelip kesreti izdiham nufusa bais olup bu Vilâyete et ve ekmek ve sair zehair mekûlân yetiş-

tirmek asir ve asakiri mansurenin maişetlerine ziyade muzayeka düşmek mukarrerdir. Bu vasta birle es'arı mülimin tefavet eyleyüp nerhi carileri buzulup ve çift bozanlardan İstanbul dolup eker biçer taifesi yerlerin boş koyup terk etseler gerektir. Eyyamı devleti şehriyaride her ne zahmet ve meşakkat olursa çekilir amma müruru eyyam ile sonradan gelen evladı kiram selâtini ızam vakitleri gayet müşkül olacaktır.

Süleyman bu garip mutaleaya kulak asmadı fakat her tarafta bu mes'ele etrafında yapılan dedi kodular zihninde yer etmişti. Bir gün oralarda avlanırken, ansızın Sinanın yanına gitti dedi koduların uyandırdığı endişe ve hiddetle sordu:

— Mimar bu derede ne miktar su var?

— Bir şeyden haberi olmıyan Sinan seadetli padişahım tahmin olunan üzere yazılmıştır beş lüledir...

Bina emini Ali ağa söze karıştı.

— Padişahım Mimar ağa bendeniz ecep fenninde mahirdir. Ve üstadı kâmindir zirü zeminde nihan olan suyu ruyu zemideki gibi bilir. Bu babda halku alemin hilâfında bir özke manaya vassıldır.

Sinan olan bitenden bu sözler üzerine habedar oldu.

Bu cevaplar Süleymanı tatmin etmemişti.

— Hani arz olunan sular nerede gel göster dedi.

Sinan padişahın önüne düştü bir dereye götürdü buradan otuz lüle su demişti.

On lüle fazla akıyordu.

Süleyman memnun oldu.

— Mimar gel beri. Su hemen bumudur? Gayri yerlerde dahi varmıdır?...

Mimar Sinan:

— Belli saadetli padişahım iki derede dahi bunların emsali su haliya Padişah devletinde caridir. Arzulunan yüz lüle amma ziyadesi elli lüle dahi almak mümkündür.

İnşaat dokuz sene sürdü İstanbulun kırk çeşme suyu bu suretle meydana geldi.

Sinan bu su ile İstanbul halkının minnet ve şükranını kazandı. Bu su tesisatı yapılırken Süleymaniye camiinin de inşaatı devam ediyordu.

İstanbulun en büyük mabedi olan ve mimari kıymeti de yüksek olan Ayasofyadan gözleri çevirip kendisine çeken bu ölmez abidenin inşasına 1557 de başlanmış sekiz senede bitirilmişdir.

Bundan sonra İstanbulla gelen seyyahlar Ayasofyadan başka hayran kalacakları ikinci bir mabed buldular.

Sinan bu Camii yaparken çekemeyenlerin tezviraile padişahın serzineşlerine maruz kalmıştı. “ Bu iş vaktinde bitmeyecektir ,” “ Kubbenin durmasında şüphe vardır ,” gibi sözlerden başka bazıları da binanın müstemilâtındandır diye bir bürbe inşasına başlatmışlardı.

Sabırsızlanan padişah bir gün inşaatı görmeye gitti Sinana :

— Niçin benim camiim ile mukayyet olmayup mühim olmyan nesne ile tatili evkat eylersin. Ceddin Sültan Mehmet han mimari sana nümune yetmezmi ? Bana bu bina ne zamanda tamam olur tez heber ver. Yoksa sen bilirsin dedi.

Bu hiddetin sebebini bir türlü anlayamıyan Sinan.

— Seadetli padişahımın devletinde inşaallahu tealâ iki ayda tamam olur.

Süleyman bu sözlere inanmadı fakat mimar Sinan sözünde sebat etti tam iki ay sonra anahtarlarını Süleymana teslim etti. Süleyman çok sevindi.

— Fethi babı camia elyak kim ola ?

Diye sordu.

Oda başı.

— Padişahım mimar ağa bendeniz bir piri azizdir. Bu babda cümleden elyak ol emektar kulunuzdur.

Sültan Süleyman Sinana döndü.

— Bu bina eylediğin beytullahı sıdku sefa ve düa ile sen açmak evlâdır.

Binanın açılma merasiminde Sinan bu şerefe nail oldu.

— Devamı 145 inci sahifede —

Sağlık Terbiyesi

YAZAN : Dr. Nuri Kutkan

Kendimizi hastalıklara karşı korumayı öğrettiği gibi bir tarafdanda hastalanarak etrafımızda zarar vermememizi emreder. Zira kendisini bakmasını bilmiyen, bazen hastalanarak bütün soysal makinanın çalışmasına engel olabilecek genel bir bulaşıklık gösterebilir.

Demekki hem kendimizi, hemde etrafımızı, cemiyetimizi düşünmek mecburiyetindeyiz.

Sağlık terbiyesi: Aile terbiyesi ile başlar ve onun kadar ehemmiyetle karşılanmalıdır. Mekteplerde kuvvetlenir, hayatta tekâmül eder.

Sağlık terbiyesi: Şahsi ve içtimai olmak üzere ikiye ayrılır.

A — Şahsın sağlık terbiyesi :

1 — İlk iş hasta olmamağa çalışmaktır. Hasta olmamak için sağlam iken tedabir alacağız. Hasta olmadan vücudumuzu sık sık kontrol ve muayene ettireceğiz.

2 — Hastalık nedir ? Mikrop nedir ? Hastalıktan nasıl korunulur öğreneceğiz.

3 — Muska, cin peri çarpmaları, geçmişe karışdı. Bunlar artık hortlamıyacaktır.

4 — Bulaşıcı hastalıklardan sakınmak onlara karşı bütün titizliğimizle hareket etmek lazımdır.

5 — Hasta ziyareti ile uğraşacağız hele bulaşıcı hastalıklarda bu ; çok zararlı bir şeydir.

6 — Doktorun verdiği ayırma, ayrı durma vaktına çak dikkat ister.

7 — Hastalıktan korunmasını öğrendiğimiz kadar hastaya bakmasında bilmek mecburiyetindeyiz.

8 — Muntazam ve fen tedavisi lâzım.

9 — Koca karı ilâçlarından , uydurma şarlatanlıklardan şiddetle nefret edeceğiz.

10 — Hastalığımızı tedavi ettirmesinide bileceğiz.

11 — İhtisasa hürmet fenne hürmet esastır :

Şunun bunun demesile ; şunun bunun dedi kodusile değil ; hükûmetin ve kanunun verdiği salahiyetile çalışan ihtisas ; tedavide gayemiz olacaktır.

12 — Olur olmaz telaşla kürültü patırdı yok. Bu hastalık hakkında bilgisizlikten ileri gelir.

Doktor doktor değiştirmekten ise salahiyet sahiplerinin konsultasyonu bütün telaşlarımızın en temiz cevabı olmalıdır.

13 — Aşılar bizi bir çok hastalıklara karşı koruyan en sağlam fen vasıtalarıdır. İhmal etmiyeceğiz.

14 — Vucudumuzda nihayet bir makinaya benzetilebilir. Onu hor kullanmak cabuk yıpratmak demektir.

15 — Bir tayyareci makinasına koyacağı benzine nasıl dikkat eder , onun temizliğine ne kadar ehemmiyet verisse daha nazik bir cihaz olan vucudumuza vereceğimiz gıdayıda o kadar ihtimam ister. Abur cabur gıdalarla sağlığımızı bozmak af edilmez bir kabahattir.

16 — Alkol kokain ve saire gibi keyf veren zehirlerin en birinci düşmanı olmalıyız.

17 — Geyeceğimizi itina ister bir çok hastalıklar sağuktan gelir. Bir taraftan ta küçükten vucudumuzu soğuga alışdırmakla beraber diğer taraftanda soğuktan korunmasını bilmeliyiz.

18 — Evlenme hususundada sağlık kaygusu büyük bir rol oynamalıdır. Ancak hasta olmıyan siniri bozuk olmıyan [idyo , dejeneri olmıyan çiftler evlenmelidir.

19 — Bu hususta aile bütçesinde göz önünde tutularak gelecek yavrunun sefaletine meydan vermemek lazımdır.

Bütün bunlar basit ve bildiğimiz şeyler gibi görünürsede sağlık terbiyesi muntazam olmıyanlar , onu layıkile hazım edememiş bulunanlar daima sık sık görülmektedir.

B — Soysal sağlık terbiyesi :

1 — Yerlere tükürmemek.

2 — Sinemalar Tiyatrolar gibi umumi yerlerde umumu rahatsız edecek bir şekilde sigara ve saire içmemek

3 — Rast gele sokaklarda abdest bozmamak.

4 — gece yarısına kadar komşularının rahatını kaçırarak surette bağırıp çağırmamak.

5 — Ummun sıhhatini bozacak gıdalar , toz toprak içinde açıkta satılan yiyecekler , satmak doğru değildir.

6 — Suya hile , süde yoğurda ve diğer yiyeceklere hile karıştırmak çok büyük ve af edilmez bir kabahattir.

7 — Fabrika ve büyük müesseseler çalıştırdıkları amele ve memurların sıhhatile çok yakından alâkadar olmayı en büyük vazife bilmelidir.

8 — Bu gibi yerlere girecek amele ve memuru sıkı sıhhat kontrolundan geçirilmelidir.

9 — Mektebler sağlık terbiyesinde çok titiz davranmalıdır. Ufak bir ihmal bir çok yavrunun sağlığını bozabilir.

10 — Sari hastalıklarla , Firengi bel soğukluğu ile , fahuşla şiddetli mücadele ister.

11 — Soğuktan hasta düşen fakirlere , El uzatmak acılıktan , bakımsızlıktan hastaldnan zavallılara koşmak malül ve hastalıklı aızleri himaye hep içtimai sağlık terbiyesi sahasındadır.

Ta küçükten aldığımız soysal sağlık terbiyesi içimizde ateşli bir inanla yanar ve bütün bunlar ta küçükten bünyemize sinerse soysal yardım çok büyük ve geniş bir bayındırlık yaratır.

Her şeyi hükûmetten bekliyerek her şeyi ceza ve kanundan korkarak değil edindiği sağlık terbiyesinin bilgilerile yapan yapmasını bilen en büyük rahatlığı duyar.

* * *

Şahsi sağlık terbiyesile soysal sağlık terbiyesi el ele yürüdüğü zaman cemiyetin en rahat en mesut en mütekâmil bir devirdir.

Bir taraftan hastalıklar azalır fakrusefalet ortadan kalkar çalışan el çoğalır neticede herkes ayrı ayrı memnundur.

Farz edelim : Benim kuvvetli bir sağlık terbiyem var. Fakat sinemada , kahvede , mektebde ticaret aleminde hulâsa cemiyetin kalabalık her yerde omuz omuza bulunduğumuz bir çok fakirler kimsesizler kendilerini tedavi ettiremeyeceğinden daima etrafına mikrop saçar.

Yardım görmiyen sürünen bir sakat pis ve bitli vaziyetile daima bir hastalık yuvasıdır.

Bunlar her gün her yerde benim sağlığımıda korkuya düşürebilir. Ben bunlara yardım eder onların ızdırabına koşarsam bütün bu tehlikelerden kurtulmuş olurum.

Görülüyorki başkalarına yapılan en ufak bir yardım neticede kendimize dönüyor. Başkalarını hastalıktan sefaletten kurtarmakla kendimizide hastalığa ve sefalete sigorta etmiş oluyoruz. Demokrasi ve halk hakimiyetine dayanmış olan Hükümetimiz ve Fırkamız sarsılmaz çalışmalarile içtimai sağlık vaziyetimizi ideal bir şekilde sokmuştur.

Şahıslarında kendi sağlık terbiyelerine büyük bir özen göstermeleri ulusal bir vazifedir.

Sağlık terbiyesine aile terbiyesile birlikte başlamak onu mektebde kuvvetlendirmek , hayatta en müttekâmil bir hale getirmek hepimizin en büyük gayemiz olmalıdır.

Yaşadığın kadar Yaşa... Fakat Güle Bildiğin Kadar Gül!...

YAZAN : S. T. O.

Çok gülme ağlarsın derler ve senide bu söze inenirsin değilmi, delikanlı?...

Durgunlugun gereklerini, bir türe gibi bizim kafalarımıza çakan kimseler, senin gözyaşlarını odacığındaki mangalın üstünde duran pilav tavasına şu katmak isteyen oburlardır... Sen aldırma bu laflara.... Aldırma ve eyi bilki, az gülen bir yüz, buruşuktur, Porsumuştur.. Sülpuktür.. Aldırma ve eyi bilki, az gülen bir gönül, bunaktır, pıskırıktır, mendeburdur... Aldırma, aldırmdan anlaki, az gülen bir kafa yorgundur, dirliksizdir, sönmüştür....

Sen diyeceksinki, Tasa ve Yas, yürekleri çelikleyip düzelten bir nesnedir... Sırta sırta gülen, hınçkıra hınçkıra bağırın kesler, hiç bu sonsuz tadı tada bilirlermi?... Bende başka türlü söylemedim yoldaş!... Tasa ve Yas, bunğunluk ve düşünce, adamları adam eder... Fakat bu, o demek değildir ki sen gülme... Sevinme, öğünmede, Habire ağla.. Habire göz yaşı dök... Yok yok benim arslan Bayım!... Tasayı tadan, tasayı damağının ortasına yapışdırır, etleşmekden çok duygulaşın penbe dilini ona dayar, şırak diye onu çatlatır, bir sakız çiğner gidi onu çiğner, çiğnerde içden gelen bir olgunlukla, katıla katıla güler... Güle güle haykırır... « Tasa beni yenemedi, Tasa bana, yaşamının yeni bir kuralını öğretti » diye...

* * *

Gülmek, bir bardak şarap içmekden daha eyidir... Fakat bu gülüş, etimizden, damarımızdan, sinirimizden değil, kafamızdan, özümüzden, benliğimizden gelmelidir!. Bilmeyerek gülene gülünç, bilerek gülene güleş dirler... Yüzünde, eyi duyğunun, güzel dü-

şüncenin temiz bilişlerin gülümseyişi beliren adamlar, ne kadar sevimli olurlar... Fakat, yanakları başkalarının tasası, başkalarının boğuluşu ve bungunluğundan ötürü kırışan adamlarda da ne iğrenç ne korkunç ve tiksindirici bir görünüş vardır...

Arkadaş!.. Göz yaşları, dudaklarına doğru inci inci damlarken, kafa tasının ortasında, bungunluğun tokmakları zonklarken, yüreğin bir kuş kanadı gibi çırpınıb didinirken, acuna, toprağa, yerlere ve göklere bakarak, anlaya anlaya, öğrenene öğrenene gül.. Gül ki.. Bu geniş bağrında bin bir kurunun acılarını çimenlendiren yaşama alanı, senin çelik ve temiz sesinle çınlasın.... Tasa ve acı, adamı adam eder didikleri zaman başka bir inanca kapılıp da ne belini bük, ne dudaklarını büz, nede kafanı dumanlandır. .

* * *

Üç günlük yaşayışı ağırlaştırmak için, genç gönüllere silinmez korkular sunan egreti bilgilere inanma... Onlar üç gün daha yaşamak, fakat bütün tatlardan, bütün duygulardan uzak bir dilenci bükülüşü ile yaşamak için sana bin bir türlü kurallar öğretirler... Fakat bilmezlerki, herkes, yaşaya bildiği kadar yaşar.. Fakat güle bildiği kadar yaşamakda, acunun tadını ölçer ve tartar... Beş gün yerine üç gün... Bundan birşey çıkmaz.. Asıl iş, üç günü beş günden uzun yapa bilecek bir güç ve sevinç adamı olmaktadır...Çünkü yaşamının ölçüsü, günlemeç değil, gülümseyiştir.. Yaşayan tatmaz arkadaş, tadan yaşa r!.. Eğer sen yetmişinci, sekseninci çaga girmemin deliliği ile kafanı kaynatırsan ayakda dura dura diz çöger, diz çöke çöke yerlere gömülürsün... Degerli ve dinç adamlar, ölçülere değil, gülüşlere can verirler... Gönlünde titreyecek en ince, en içli duygular, kafanda da yüzlerce gerçeklik yaratmalı ve sen bu gerçeklerden, çok gülmenin, çok güle bilmenin uzun bir yaşayış olduğunu anlamalısın...

Bundan gerisi laf, bundan ötesi yalandır delikanlı!.. Neye Düşünüyorsun?.. Akşama ağzına koyacak bir lokma ekmek yokmu?... Öyle ise, sen açlığın, züğürtlüğün ne acı fakat ne uyardırıcı bir tad olduğunu bilde, buruşan bağırsaklarını bir bardak su ile şişir... Eger yarın, iki büküm bir aç önnünde ceblerini

karışdırırsan o geçmiş günlerini an... Dinlenen kafana, savaş ve döğüşün kuranlarını göster.. Hızlı hızlı, sert adımlarla, güdeğine koş!..

Ve sen, ey sevgilisinden yüz bulamıyan körpe çocuk... Sevgini ateşden bir gömlek gibi geydikden sonra yanan derine kulak verme, çırpınan gönlünün taşan gücüne kendini bırakıver... Kazanır, yitirmezsin... Yine sen!.. Ey bu günkü soyun çocuğu..

Başına akla gelmez bir felâket çökerse, yılma, ağlama, titreme, ve adam çocuklarının, bu yaşa şosasında bir çeki beygiri olduklarını bilerek tasaların daha büyüklerini yumruklamaya çalış.. Buna hazırlan...

Kesler, bir üyün ağlar, acuna gözlerini açdıkları gün..

Ondan öte, bu yer yüzü bir çimenlik, bir güllük, bir düzenlikdir.. Sen ayaklarına batan her diken için zırlar durursan, kimseyi acındırmaz ve her kesi kendinden tiksindirirsin..

Güle bildiğin kadar gül!.. Bu senin öcün ve gücünden bekleniyor...

Yaşadığın kadar yaşa!.. Fakat dört günlük yaşayışı, söndürüp uzanmak için göz yaşlarını yumrukla..

Omuzlarını dik.. Mutluğuna saldıran duşmanları çınlayıcı gülmelerle bombala!.. Bunu yapabilirsen koca felek, ön ayaklarını yere yapışdırırda, sırtına bin diye, karşında diz çöker..

Durğunluk bir, eğiliş bungunluk bir bükülüş inlemek bir tutsaklık fakat gülmek bir üstünlükdür...

YETER...

İstemem açmasın bahçemde güller,
Ötmesin dallarda ince bülbüller,
Yalnız başından bir tutam saç ver
Sonsuz kıvancıma bu teller yeter..

* * *

Ne ev bark lazımdır, ne akça bana,
Ne ana gerektir, ne aba bana
Boyansa her yanım kıb kızıl kana
Silmeğe yumşak o eller yeter..

* * *

Yağmasın göklerden ne yağmur ne kar,
Göksümde fişkırın ürkünlerim var,
Isı savacak ta maşre kadar
İçimde köpüren bu seller yeter..

* * *

Bu [Ozan] çelimsiz deye yanmasın,
Destanın hazırdır kuşkulanma sını,
Çaldığım kabuzu kırık sanma sını,
Keyfine dokunma, telin ger yeter..

* * *

Evren bana küssün tek ki sen barış
Yalvardım yakardım bir güzle bir kış,
Tez elden mümkündür beni uyarış,
Okyay Okyay deye ünleyiver yeter...

Remzi Okyay

ÇOCUKLARIMIZI Düşünürken Ülkümüz Ne Olmalıdır?...

YAZAN : Lise Felsefe ve İktisadiyat öğretmeni Necmi

— 96 ncı Sahifeden kalan —

Hele gençlik için zehir saçan cemiyet ise, Felaket o zaman genişler, mekteb bu dakikadan itibaren manası anlaşılmeden dinlenen latince veya arabca dualarla âyin icra edilen bir kilise veya cami; muallimlerde dinlenmesi adet olmuş bir rahib veya vaızdan farksızdır. Çünkü cemiyet her şeyden kuvvetli ve yaratıcı bir amildir. Eğer o cemiyette yalancılık ile kazanılıyorsa çocuk yalancı olmak, hırsızlıkla geçiniyorsa hırsız olmak istidadını kazanır. Nitekim Hamit idaresi yurdda hafiye ruhunu yaşatmış, Cumhuriyet devri ise demokrat ruhu canlandırmıştır. Mektebin meyve verici olması için o cemiyette her halde müsbet cereyanların menfi cereyanlara hakim olması şarttır. Aksi takdirde bu müessese kendi söylediğini kendi dinleyen manasız bir çatı olarak kalacaktır...

Son zamanlarda alabildiğine giden ve estetik perdesi altında gösterilmeğe çalışılan gençliği zehirleyici vasıtaları hatırlatmak isterim. Bu zehirli mevzular, bazı mecmualarla filimlerdir. Her ikisinde gayesi okuyucu ve seyredicilerin cinsi hayatını uandırmak ve hayvanca olan hislerini, heyecanlarını harekete geçirmektir. Meselâ kap yaparklarında ve içerlerinde pilajlarda çıplak iki kızın ip athyarak yürüyüşü, bir erkeğin kolları arasında çıplak bir kızın yatışı... Ki daha buna benzer ve hatta açık iç giçiklayıcı resimleri taşıyan mecmuaların, bilhassa çocuklarımızın ve genç neslin elinde bulunmasına tarafdar değilim. Bu gibi resim-

lerin estetik zevki tatmin edeceği vehminde bulunanlar, hatta şiddetle müdafaa edenler bile vardır. Ben kendi hesabıma estetiğin ne olduğunu bilmiyen bu gibi kimseleri vehme düşmekte mazur görürüm. Fakat hakikati bildiği halde ahlaksızlığı aşıl原因 bu bayağı resimlere tapan kimseleri adilikle, ittiham ediyorum. Okutucu temini maksadile ve her lahza behimi hislerinin canlandırılmasını isteyen müşterilerinin takdirini çekmek üzere hazırlanan bu resimleri, yüksek kaldırımda satılan açık kartlardan pek farklı bulamıyorum. Açık kartların estetik mahiyette olduğunu iddia eylemek ne derece yüz kızartıcı ise bu nevi mecmualardaki resimlerde aşağı yukarı aynı mahiyettedir.

Cemiyette bir terbiye müessesesi olan sinemacılık da çok yerlerde menfi örnek olmaktadır; yurdumuzda pek azı ve meselâ [Viktor Hügonun Sefilleri] gibi filimleri istisna edersek bütün diğerleri ahlaksızlığı aşıl原因maktadır; [Altın arayıcıları, Söz bir allah bir] mevzulu filmleri gördüğüm zaman kendimden utandım, kaçdım, San'at belden aşağısını değil yukarısını heyecana getirmekle mana kazanır. Uzun zamandan beri şikârını arayan ve bulunduğu zaman hırsıyla üzerine atılan kurt gibi dışisine yapışan ve dudak dudağa kalan çiftlerin duyurduğu sanat heyecanından bir şey anlamıyorum. Cinsi hayatın en sefil dakikasını yaşatmağa çalışan bu filimlerden ne ahlâk dersi ve nede sanat temaşaası bakımından ince his duymak mümkündür. Fakat ne yazık ki, kendilerinin seyrettiği yetişmiyormuş gibi bu çirkin manzaraları çocuklarına sunan ana ve babalar ekseriyeti teşkil etmektedir. Bu arada bulunan ebeveynin çocuklarından bekledikleri saygı ve hürmette düşkünlük derecesinin takdirini yine kendilerine bırakıyorum.

Diğer taraftan sinemalar yalnız cinsi ihtirasların ifadesi olmakla kalmıyor. İngiliz ve Amerika süvarilerinin manavrası, İtalyan topcularının mahirane atışları... Ve saire gibi ecnebi askerinin

kudret ve azametini gösteren filmlerle yabancı milletlerin propagandasına mücade edilmiş oluyor. Şayet ecnebi ordularının şavetini göstermek suretile çalışmak heyecanı uyandırılmak isteniyorsa, bu manzaraların yanında her fırsattan istifade ederek Türk askerinin geçit resmî veya küçük bir manavrasını göstermek suretile de ulusallık heyecanını artırmış olalım.

Hulâsa her noktadan aile, Mekteb ve Cemiyet arasında bulunması lazım gelen zaruri olan bu bağların kuvvetlendirirki yarınki Cumhuriyetimiz genç, gürbüz ahlaklı ve yekdiğerine bağlı yurddaşlar kazanmış olacak ve ilerisi için endişeye lüzum kalmıyacaktır. Bizlere gelince, işlediğimiz yüksek vazifenin hayırlı, kıymetli neticelerinin verdiği kıvançla hakikaten yaşamış olacağız.

ESKİŞEHİR HALKEVİ NELER YAPABİLİR.

YAZAN : Şece Tümer

Fırkanın bir kültür ocağı olarak açtığı Halkevleri gün geçtikçe çoğalıyor ve faaliyetleri daha verimli şekillere giriyor ben bu ilerleyişlerden zevk duyan ve örnek alan bir evci sıfatla muhtelif Halkevlerinin çalışma tarzlarını gücüm yettiği kadar tetkik ettim. Yığın terbiyesi hakkında muhtelif kitablardan okudum ve Eskişehirin vaziyetinde göz önüne getirerek Halkevinin neler yapması lazım geldiğini kendi kendime düşündüm. Eğer Komite Başkanı arkadaşlara bu yazılarım bir fikir verebilir ve bu yazılardakilerle buna benzer işler memleketimizde yapılırsa... Ne mutlu bizlere... Ümid ölmüyor...

- Köycüler Şubesi -

Nüfusumuzun çoğu köylüdür. İnkılâbı kökleştirmek için evvela bu kalabalığa girmek ve onu yükseltmek lazımdır. Halkevinin bütün elemanları evvela köylüleri düşünmelidir. Bunun için köycüler şubesi şunları yapmalıdır :

1 — Her hafta veya on beş günde bir köylünün anlayabileceği eserler temsil ettirmek veya filimler göstermek.

2 — Bu sinema ve temsillerde kısaca memleketin haftalık veya on beş günlük havadislerini hulasa etmek veya köylüleri alakadar eden sıhhi veya zirai öğütler vermek.

3 — Köylere mahsus bir divar gazetesi çıkarmak ve bunları her köyün muayyen bir yerine her haftanın muayyen bir gününde asmak.

4 — Her köye taksitle birer Radyo temin etmek ve böylelikle köylere Ankaraya bağlamak.

5 — Mümkünse [Asri sinemadaki gibi] bir cihazla köy Radyolarını Eskişehirde bağlamak ve köylüyü olduğu yerde irşad etmelidir.

7 — Münevverleri sık sık köylere götürmek ve köylü ile temas ettirmek.

7 — Köylerde kamplar kurarak hem iktisadi hem içtimai çoğaltmak.

8 — Köylüleri sınavi ziraate alıştırmak için köy mekteplerinde ve köylerde kurumlar yapmak.

9 — Köylünün şehirdeki işlerini takip etmek

- Kurslar Şubesi -

Eskişehir gittikçe ziraattede sanattada ilerliyor kurslar şubesi evvela fabrika ve müesseselerdeki tahsil çağında veya bu çağı az çok geçmiş gençleri düşünmelidir.

Bunlar için :

1 — Okuma yazma - Asiklobedik malumat - tüccari hesap gibi hayatın her zaman lüzum olan bilgileri ihtiva eden kurslar açılmalı.

2 — Çıraklık yapan gençleri sanatlarında yükseltecek sanat kursları açılmalı.

3 — Lisan kursları açılmalı.

4 — Kadınlar için el işleri biçgi dikiş şapkacılık ev idaresi tabahat kursları açılmalı bilhassa kimsesiz kadınları buraya celb ederek onlara hayatlarını kurtarmasını öğretmelidir. [*]

- Kütüphane ve Neşriyat Şubesi -

Bu şube Halkevinin gözü ve kulağıdır.

1 — Köylülere mahsus divar gazetesi çıkarmalı ve bunuda büyük puntulu harflerle inkılâb ve köy havadisleri vermelidir böylelikle köylünün kendi memleketi ve dünya ile alakası artar.

[*] Buyazı eski bir tarihte yazılmıştır. Matbaaya verildikten sonra Kurslar şubesinin istediklerimizin çoğunu yaptığını memnuyetle görüyoruz.

2 — Eğer köycüler şubesi bahsında söylediğim radyo işi yapılırsa neşriyatı bu şube idare etmelidir.

3 — Halkevi Mecmuasında ve Sakarya gazetesinde gençleri teşkilâtlandırmak ve onlara birer vazife vererek çalışıkca vazifelerini ehemmiyetlendirmek hem gazete ve mecmua için hemde gençlik için eyi olur.

4 — Kütüphane işini ehemmiyetle benimsemeli ve Halkevinin kitaplarını bir gençlik kütübhanesi bir umumi kütübhane deye ikiye ayırmalıdır. İlk mekteb ve orta mekteb talebeleri her kitabı okumamalıdır.

5 — Gençlik Kütübhanesinde birde çok okuyanlar kurumu yapılmalı her ay çok kitab okuyan ve bunların hulâsasını eyi yazanlara hediyeler verilmelidir.

- İÇTİMAİ YARDIM ŞUBESİ -

Bu şubenin rolü bilhassa Eskişehirde mühimdir.

1 — Büyük bir yekûn tutan işçi kitlesinin mektebe gidemiyen çocuklarını sokaklarda başı boş gezmekten ve mahvolmaktan kurtarmak için çocuk evleri açmalıdır.

2 — Bu evlere devam edecek çocukların başlarına bir lider tayin ederek teşkilatlandırmalı ve bütün hayatınca Halkevine ve Halk Fırkasına bağlanacak şekilde çocuk takib ve teşvik edilmelidir.

3 — Çocuk bahçesini büyütme veya başka bir yere - meselâ büyük parka - naklederek orada daha mütenevvi ve sporla alakası olan oyunlar icad etmek başlarında bir mürebbi buldurmak lazımdır.

4 — Fukaraya parasız doktor ve ilâç temin edilmelidir.

5 — Kimsesi olmiyan şurada burada uşaklık hizmetcilik eden erkek ve kızları korumak ve sıhhatlarına itina etmek için bir iş evi açmalıdır. Hizmetçi, Aşçı, Süt nine falan isteyenler buradan istemelidir belediye serbest hizmetciliği menetmelidir.

6 — Böyle hizmet işinde bulunan kadınlar için haftada veya ayda bir toplantı yaparak şikâyetlerini dinlemeli ve onları fena yollara düşürecek müşkileri karşılamalıdır.

7 — Kimsesiz ve işsiz kızları kadınları fuhuşdan kurtarmak için bir pansiyon yapmalı onlara iş bulana kadar orada barındırmalıdır.

- TEMSİL ŞUBESİ -

İnkılâbı yapıca en kuvvetli elamanlardan biride bu şubedir. Temsil şubesinin vazifesi ikiye ayrılır biri köylü için biri şehirli için.

1 — Köylü için her on beşte bir müsamere verilmelidir.

2 — Şehirliler içinde her ay bir müsamere verilmelidir.

3 — Şehirliler için her hafta perşembe akşamları bir aile toplantısı yapılmalı ve her hafta başka başka köylerden kadın ve erkekleri çağırmalıdır.

4 — Bu hafta toplantılarında nezih ve tarbiyeli oyunlar yapılmalı böylelikle evciler arasında samimiyet ve tesanüdü artırmalıdır. Bu toplantılarda en ufak bir lâübalilik en şiddetli cezaya çarpılmalıdır.

5 — Bir inkılâb sergisi açmalı ve resimlerle tablolarla inkılâbı halka anlatmalıdır. [*]

- GÜZEL SAN'ATLAR ŞUBESİ -

Güzel San'atlar şubesi memleketimizde bir türlü dirilemeyen bir şube halini aldı bu şube için,

1 — Evvela Piyano bilen birini şehir bandosuna şef yapmalıdır.

2 — Memleketin muzik bilen münevverlerini bu şubeye çağırmalı ve hepsine birer vazife vermelidir.

3 — Memlekette bir çok musiki aletleri çalmak isteyen gençler var bunlara bu şubede dersler verilmelidir.

4 — Temsil şubesi toplantılarında çalınacak bir iki parça bu işin nezahetini gösterecektir.

5 — Birer resim sergisi açılmalıdır, bunu iki devreye ayırarak açmalıdır biri ilk mektepler diğeri Lise böylelikle yeni nesil arasında resim hevesi uyanacaktır.

[*] Bu yazılardan sonra böyle ufak bir serginin Ülkü İlk mektebde açıldığını iftiharla gördük temsil şubesi bunun büyüğünü yapmalıdır.

- Spor şubesi -

Bu şubenin gençliği teşkilatlandırmak hususunda çok mesai sarf etmesi lazımdır. Bunun içinde her şeyden evvel konfuru havi bir binası olması lazımdır.

1 — Eski Pansiyon binası bu şubeye verilmeli ve içinde bir toplantı salonu bir Voleybol, Basketbol salonu bir duş yeri bir Bilardo salonu bir masa tenisleri salonu bir jimnastik salonu yapılmalıdır.

2 — Fudbol sahası yanındadır, Tenis korduda orada yapılmalı önüne bir de yüzme havuzu yaparak bütün spor hareketlerini orada toplamalıdır.

3 — Spor şubesi hiç bir kulübü himaye etmemelidir bizzat kendisi kulüp olmalıdır.

4 — Gençler kuvvetli bir disiplin altına alınmalı bu şube mensubları bir nevi izci oymağı gibi olmalıdır.

5 — Bir yaya yürümek kolu kurulmalı ve yaya olarak sık sık köylere ve dağlara gitmelidir.

Halkevi şubelerinin yapacakları işler hakkında ben bunları düşünüyorum eğer bunlar yapılırsa sade memlekete hizmet edilmiş olmaz Halkevi bu işlere karşılık olacak paranın mühim bir kısmını da nizamnamenin müsaade ettiği şekilde yapılacak bu işlerden çıkarır bütün bu yazdıklarım arasında yepilamiyacak bir şey yok sanıyorum insan istedikten sonra ne olmazki..

Zirai iklim tetkikleri :

Eskişehirde

1933 - 1934 YILI NASIL GEÇTİ

YAZAN : Ali N. Kıracı

— Geçen sayıdan kalan —

1933 - 34 Yılına ilkyaz hava suhnetinde zikredilen ideal duruş 5 santim derinlikte toprak suhnetlerinin geçmiş senelerle karşılaştırılmasıyla çok güzel canlanmaktadır.

İlkyazın çimlenecek mahsuller ve toprak hayatı ani suhnet düşmesinden çok müteessir olur.

1933 - 34 Yılında böyle bir düşüş olmamış toprak sıcaklığı gün geçtikçe muntazam bir artışla yükselmiştir. Aşağıdaki cetvelde ilkyaz aylarında 5 santim derinlikte toprak suhnetlerinin pentatları (beşer günlük vasatileri) geçmiş senelerle karşılıklı olarak gösterilmiştir.

	Günler	1931	1932	1933	1934
MART	1 - 5	2.12	-0.20	2.22	0.28
	6 - 10	3.98	6.04	6.45	5.50
	11 - 15	11.56	7.36	1.58	8.08
	16 - 20	7.06	8.22	4.94	9.98
	21 - 25	9.02	8.22	5.66	11.32
	26 - 31	5.06	2.30	5.74	12.85
	Vasati	6.63	5.14	4.43	8.16
NİSAN	1 - 5	6.22	11.56	6.80	9.12
	6 - 10	9.56	12.30	5.26	12.80
	11 - 15	6.76	11.94	4.78	15.44
	16 - 20	10.26	12.62	9.90	14.72
	21 - 25	14.96	8.12	14.38	19.90
	25 - 30	16.66	12.37	11.46	20.00
	Vasati	10.73	11.48	8.76	15.33

	Günler	1931	1932	1933	1934
MAYIS	1 - 5	17,24	16,12	18,28	21,94
	6 - 10	19,68	20,34	17,20	19,92
	11 - 15	15,04	13,68	18,44	19,98
	16 - 20	19,78	15,84	15,56	18,40
	21 - 25	20,82	20,90	15,68	21,80
	26 - 31	19,55	28,05	16,84	19,54
	Vesati	18,71	19,18	16,99	19,49

KIRAĞISIZ GÜN SAYISI VE BÜYÜME DEVRESİ [Tenebbüt Devresi]

Kırağı zirai iklim bakımından başlangıç ve son çerçiveyi çizen bir hadisedir. Çiftçiler pratiklerini bu çerçiveye uydururlar.

Yıl içinde kırağısız geçen gün sayısı bir takım yer ürünlerinin (mahsullerin) yetişmesinde ve erişinde hesaba katılacak en mühim iklim ölçüsüdür.

Büyüme devresi (tenebbüt devresi) (vegetative period) dediğimiz ilkyazın, günlük hava suhneti vasatisinin (+ 6 C.) nin üstüne çıktığı günden, güzün yine aynı derecanın altına düşdüğü güne kadar geçen gün sayısı yer ürünlerinin büyüme ve yeğlilik (faaliyet) çağını çerçiveler.

1931 denberi her yılın kırağısız günler ve büyüme günleri uçurları aşağıdaki cetvelde gösterilmiştir.

Seneler	Kırağısız gün Sayısı	Büyüme Devresi Sayısı
1931	134	197
1932	198	225
1933	162	219
1934	177	261

1934 Yılı içinde son kırağı 7 Nisanda, ilk kırağıda 2 ilkteşrinde düşmüştür. Günlük hava suhneti vasatisinin (+ 6 C.) derecesinin üstüne çıktığı gün sayısı 10 marttan 25 ikinci teğrine kadardır.

Geçen senelere göre bu sayının çokluğu ilkyazın normal üstünde ılık geçmesindedir.

HAVANIN NİSBI RUTUBETİ :

Orta Anadolu Yaylasında yaz aylarının yağışsızlığı bir Bozkır iklimi yaratmıştır. Bu iklimin ayırtısan (Karakteri) düşük bir hava rutubetidir.

1934 Yılı bu bakımdan geçmiş yıllara göre daha çok bir hava kuraklığı yapmıştır. 1931 denberi günlük nisbi rutubet yüzdesi 40 in altında olan günlerin sayısı 1934 den fazladır.

Aşağıdaki cetvelde 1931 denberi geçen yılların mutlak olarak en düşük nisbi rutubet yüzdeleri ve bunun hangi ayda olduğu ve yüzde kırkın altındaki gün sayıları gösterilmiştir.

	% 40 tan az gün Yılı en düşük yüzdesi	% 40 tan az gün Yılı en düşük yüzdesi	% 40 tan az gün Yılı en düşük yüzdesi	% 40 tan az gün Yılı en düşük yüzdesi
	1931	1932	1933	1934
Mart	1	—	—	1
Nisan	—	7	1 (x)	7 29,3
Mayıs	—	3 25,0	—	1
Haziran	—	5	1	4
Temmuz	5	4	—	7
Ağustos	7	2	2	8
Eylül	6 23,3	2	—	2
İlk teğrin	4	7	5 25,0	3
Son teğrin	2	—	—	—
Yekûn	25	30	9	33

(x) Rasat Noksandır.

1931 Denberi Eskişehirde aylık nisbi rutubet vesatileri
aşağıdaki cedvelde gösterilmiştir.

Aylar	Nisbi Rutubet Yüzdeleri			
	1931 %	1932 %	1933 %	1934 %
İkinci kânun	87.8	77.27	78.3	81.6
Şubat	84.14	76.78	79.5	80.6
Mart	65.69	72.93	72.2	65.6
Nisan	67.84	56.14	56.6	52.0
Mayıs	65.66	53.50	69.7	62.8
Haziran	65.85	55.39	65.5	53.4
Temmuz	53.05	51.01	61.3	49.6
Ağustos	49.14	56.80	57.6	45.6
Eylül	54.70	52.40	59.8	58.9
İlk teşrin	54.70	50.50	54.2	62.0
Son teşrin	69.55	77.55	67.5	76.4
İlk kânun	81.18	77.01	83.3	
	<u>799.30</u>	<u>757.29</u>	<u>805.5</u>	
	66.8	63.4	67.1	

Eskişehirde 1928 denberi yağışın aylar içinde günlere
dağılımını gösterir Cetvel

	SON KÂNUN						
	1928	1929	1930	1931	1932	1933	1934
1						1.4	0.5
2				1.0		1.0	4.8
3				11.4		4.4	0.8
4		0.2	0.5	0.1		0.5	1.8
5		1.7			4.5		0.4
6		3.2			0.2		
7	9.6						
8	5.0						
9				c			
10				2.3		3.5	
11				0.3	1.6	0.2	c
12	6.0		1.2		0.3		
13		1.0	4.2	2.0			0.6
14			c				0.7
15	1.6						
16							
17		1.7				7.3	
18		0.7				1.6	0.2
19	0.5			6.5			1.9
20		4.7		c			
21				0.3		2.2	
22				c		12.4	
23				c		1.8	
24						8.0	0.2
25				0.9	0.1	1.1	
26				7.1		0.5	
27				5.6			
28				0.3			
29							
30	2.3	6.1	1.2				9.4
31			1.4	0.5		2.1	13.1
Ye.	<u>25.0</u>	<u>19.3</u>	<u>20.9</u>	<u>26.8</u>	<u>13.5</u>	<u>41.5</u>	<u>33.9</u>

Eskişehirde 1928 denberi yağışın aylar içinde günlere dağılımını gösterir Cetvel

Ş U B A T							
	1928	1929	1930	1931	1932	1933	1834
1	2.6	4.4	1.0	1.0		0.7	1.2
2	2.5	1.4		6.2		0.7	7.3
3	0.2			c			
4	0.6		3.0		0.3	2.3	
5		1.2		0.2	0.3	0.7	
6					1.1		
7			c	c	0.1	6.2	
8				3.9			
9			c	6.2			
10		0.5		6.4	0.6		1.0
11				0.4	0.3		
12	6.9	0.8		0.1	0.7		
13	1.7			c		0.6	0.4
14	0.5				0.8	1.1	1.0
15	2.0	1.2			0.1		1.8
16		0.7			0.2	1.2	
17		2.3		1.4		3.4	
18	4.9	3.7	c		2.3	3.4	
19	1.2					0.6	0.6
20					0.2		2.4
21	0.8	0.7	1.7		0.5		c
22		0.7	5.1	9.5	1.3		2.2
23		0.1			0.2	2.8	
24		2.4		6.5			
25				0.6	2.8	0.6	
26	0.3				5.0	0.5	
27	1.1		c		3.4		
28	0.9				c		0.7
29					0.6		
Ye.	26.2	20.1	9.9	42.4	20.8	42.8	18.6

Eskişehirde 1928 denberi yağışın aylar içinde günlere dağılımını gösterir Cetvel

M A R T							
	1928	1929	1930	1931	1932	1933	1934
1		7.5			c		
2		1.0		0.9	c		
3		0.5		0.8	c		
4							
5		0.2		6.6	2.1		2.8
6		2.9	c	1.9	1.3		7.9
7		3.8		0.1	0.2		0.3
8							1.5
9					13.1		6.5
10			0.1	0.2	5.4		
11	2.3			0.8			
12	1.2	1.1	4.5			1.1	
13						0.5	
14	3.7		0.1				
15							
16		0.1					
17	0.2			0.5			
18	6.5			2.5			0.8
19	1.9					3.3	
20						0.9	
21							
22						6.8	
23					1.4	14.6	
24					8.9		
25					0.8		
26							
27				10.2			
28			7.1	8.7	4.2		
29	0.6				4.8		2.0
30	10.5						0.7
31							0.9
Ye.	26.9	17.1	11.8	33.2	42.5	27.2	23.4

Eskişehirde 1928 denberi yağışın aylar içinde günlere dağılımını gösterir Cetvel

		N İ S A N						
		1928	1929	1930	1931	1932	1933	1934
1			0.6		3.0			9.6
2								2.2
3								
4	0.3	0.1			1.4			
5		2.5	c		7.1			5.4
6		3.6			0.2		1.9	4.2
7		0.7						
8	0.1				8.1			
9					14.6	0.2		
10			3.8		2.1	0.2	0.6	
11					2.8	c	5.0	
12			1.4		5.7			
13					2.8		2.0	
14	2.5		0.7				0.9	
15								
16					0.3			
17		6.6				0.3		
18					2.4		c	
19			c			2.9		
20		0.4				4.8	0.2	
21						8.3	2.2	
22					5.6	0.8		
23			c			6.3		
24			9.3				0.4	
25							1.2	
26						c	0.2	
27			0.2			1.3	0.2	
28			1.0			4.3	c	
29						c	2.9	
30					0.3		1.1	
Ye.	2.9	14.5	16.4	48.4	29.4	18.6	22.2	0.8

Eskişehir 1928 denberi yağışın aylar içinde günlere dağılımını gösterir cedvel.

		M A Y I S						
		1928	1929	1930	1931	1932	1933	1934
1					0,1			
2				c				
3				0,6		c		c
4	21,5							
5				2,3			0,3	1,4
6						c		2,5
7								
8					0,4		0,3	0,7
9				5,6				11,5
10				0,5			0,5	
11							26,0	
12			3,4	0,1	3,2	11,6		
13				0,5		0,9		5,8
14			46,2	5,8			2,8	3,5
15			1,4	7,7	0,1		4,5	3,0
16			7,8		1,2	c		15,8
17			0,5	2,4		3,0	3,4	8,8
18				10,4			3,2	0,2
19				2,0		0,2		2,6
20							11,1	
21			5,1	2,7			21,4	
22	2,3		1,6		7,9		7,8	
23			0,1	1,4	6,6		1,4	
24			0,9		16,1		c	
25						c	0,9	
26	0,6				3,7		1,8	
27	6,5				1,4		7,1	1,5
28	0,3	1,2	2,6		1,8	c		
29	1,2	5,7			0,2		1,4	0,5
30	11,2	15,0			1,0		6,5	
31	7,0							11,4
Ye.	50,6	88,9	44,7	43,7	15,7	100,4	72,2	

Eskişehir 1928 denberi yağışın aylar içinde günlere dağılımını gösterir cedvel.

H A Z İ R A N							
	1928	1929	1930	1931	1932	1933	1934
1		5,2				3,4	
2		1,3				2,3	
3				25,5		0,2	
4	4,1			8,1		1,8	
5		2,1		10,9		2,4	
6		3,3		0,5			
7		0,6					
8							
9				2,6		0,5	
10				0,2		24,1	
11					6,1	12,5	
12					0,6		
13			2,6	3,1	1,2	4,4	8,4
14			4,0	0,9	1,8	1,4	
15			0,7				
16			0,3		1,5	0,7	4,0
17					c	8,5	7,8
18			0,8		2,4		
19			0,8				
20			0,5				20,4
21							
22	5,2		11,5				
23	10,7						
24					c		
25		0,1					
26							
27				0,8	0,6		
28				0,4			
29		0,1		2,3			
30				0,2			
Ye.	20,0	12,7	21,2	55,5	14,2	62,2	40,6

Eskişehirde 1928 denberi yağışın aylar içinde günlere dağılımını gösterir Cedvel

T E M M U Z							
	1928	1929	1930	1931	1932	1933	1934
1			1,0			3,7	
2			11,5				
3			24,0		0,4	2,7	
4					c	1,5	1,3
5							
6				7,3	2,1	10,4	
7				4,8			
8							
9							
10						1,3	
11							
12							
13							1,5
14							
15							
16							
17							
18							
19							
20							
21							
22							
23							
24							
25							
26							
27					c		0,6
28							
29							
30							
Ye.	0,0	0,0	36,5	12,1	2,5	19,6	3,4

Eskişehirde 1928 denberi yağışın aylar içinde günlere dağılımını gösterir Cetvel

		A Ğ U S T O S						
		1928	1929	1930	1931	1932	1933	1934
1								
2								
3								2.9
4								
5								
6								
7								
8						0.6	16.3	
9								
10								
11								
12								
13								
14							0.7	
15								
16								
17								
18								
19								
20								
21								
22								
23								
24								
25								
26								
27								
28								
29					1.1			
30								
31						c	1.3	
Ye.	0.0	0.0	0.0	1.1	0.6	18.3	3.2	

Eskişehirde 1928 denberi yağışın aylar içinde günlere dağılımını gösterir Cetvel

		E Y L Ü L						
		1928	1929	1930	1931	1932	1933	1934
1								
2								
3								
4								
5								
6								
7			3.0					
8			10.5					
9			0.1					6.3
10					0.8			
11								
12								19.9
13								
14								
15						0.2		
16			4.4				16.2	
17								
18								
19			9.6	2.0				
20							1.3	
21					0.1			
22			0.4		1.2			
23					4.2			
24				2.4				
25				1.6	3.8			0.4
26								
27			13.4		0.1			
28			1.0					
29			10.5					
30			1.5					
Ye.	0.0	58.5	6.0	10.2	0.2	17.5	26.6	

Eskişehirde 1928 denberi yağışın aylar içinde günlere dağılımını gösterir Cetvel

İ L K T E Ş R İ N							
	1928	1929	1930	1931	1932	1933	1934
1							
2			4.5				
3							
4							
5	0,2						
6							
7							
8			9.7				
9							
10	21.0						
11						5.8	
12						11.2	
13		2.5				0.6	
14		1.0					
15		2.7					
16	1.0	0.3					
17				0.2			
18							
19				3.6	1.0		
20						4.5	
21							
22							
23						1.2	
24			5.0			c	
25			3.6				6.7
26					6.5		
27			3.2		2.7		
28			4.5		c		
29						0.2	
30							
31				1.1			
Ye.	22.2	6.5	29.6	4.9	10.0	1.4	29.7

Eskişehirde 1928 denberi yağışın aylar içinde günlere dağılımını gösterir Cetvel

S O N T E Ş R İ N							
	1928	1929	1930	1931	1932	1933	1934
1							
2						0.7	
3					6.0	4.6	
4					1.0		
5					1.0		
6					2.5		
7	16.2				2.6		
8					3.9		
9	7.3		0.2		c		
10	0.5					0.8	1.2
11							2.6
12			7.1	0.1			
13			4.2			9.0	0.5
14	1.0	0.4					6.5
15				0.2			3.0
16		3.3		1.7			
17	0.1		0.5				
18			0.4		11.3		
19				1.2			
20	18.1			c	c		
21	9.2						
22							
23	0.2			3.0			8.4
24	0.8		12.3	0.5			
25		0.3			4.3	17.4	
26		1.0		0.1	5.6		
27	15.1				6.2		
28	1.9	7.6					
29				0.5		7.4	
30				26.6			
Ye.	70.5	12.6	24.7	42.7	40.9	39.9	21.2

Eskişehirde 1928 denberi yağışın aylar içinde günlere dağılışını gösterir Cetvel

	İ L K K Â N U N						
	1928	1929	1930	1931	1932	1933	1934
1				7.4			
2	13.9						
3							
4	7.1					9.0	
5	0.7					2.9	
6				5.1			2.0
7	c			0.9			0.3
8	c				0.2		
9			2.2	0.2			0.3
10			c				
11	4.8	10.5	4.2	c		3.8	
12		2.6	3.1	10.2	1.3	11.1	
13		8.6	0.3		0.5	4.2	3.0
14	2.1	2.8		0.1			
15	2.6						
16	c						
17	4.5		2.9	4.7		3.8	
18	c			2.1		11.1	
19		0.5		6.2	1.0	2.2	6.1
20	1.8			0.4	0.8	3.0	2.6
21		5.1		1.5		1.2	
22	0.9	7.1		0.4		8.7	
23	0.3			0.1		3.2	
24						3.0	8.7
25			1.5				0.1
26			0.5				0.7
27					0.5		0.9
28			0.3				6.7
29	c	5.9	c			1.4	3.0
30	0.9			0.4			
31		0.1	2.6				
Ye.	39.6	52.2	18.1	30.8	4.3	68.6	34.4

c = Alet tarafından ölçülemeyecek kadar az yağış demektir.

9 Nisan 935 Salı Günü Akşamı

Mimar Sinan ihtifali

Münasebetile Eskişehir Halkevinde Verilen bir Konferans

YAZAN : Eskişehir Lise Müdürü Samih

— 112 nci sahifeden artan —

Bu bina ile Sinanın şöhreti çok yükselmişti. Koca Sinan o zaman (69) yaşında idi zayıf vücudu, kara gözleri, uzun sakalı ile devrin alimleri, Şairleri ve idare adamları arasında mümtaz bir sima olmuştu.

Bu yüksek adamlar kendisini "Sermimararı cihan ve mühendisani devran", gibi ünvanlarla tebcil ve taltif ediyorlardı.

İstanbulda Rüstampaşa, Mihrimah sultan camileri gibi kıymetli abideler ve daha pek çok camiler, kemerler, medreseler, türbeler yaptı. Süleymanın son garp seferi olan seketuvar seferinin ilk günlerinde başlayıp Süleymanın ölümünden sonra bitirdiği büyük çekmece köprüsü de kıymetli bir eserdir.

Sinan Süleymanın emrile Kâbeye gitmiş ve Kâbeyi seylâbın tahribatından kurtarmak için icap eden tadilat ve tamiratı yapmış orasını genişletmiştir.

Süleyman öldükten sonra yerine geçen Hurrem Sultandan oğlu Sarı Selimin ilk zamanlarında sarayamire odalarını tamir ettirdi. Kanununin Türbesini Ayasofya camiininin ayaklarını ve iki Minaresinin ve Ayasofya türbesini yaptı.

Artık "Koca Sinan", deye anılıyordu. Yaşı 84 dü bulmuştu.

Hayatının bu son devrelerinde : tek başına onun adını ebedileştirmeye kâfi olan Edirnedeki (Selimiye) Camiini yaptı. Bu camii bitirdiği zaman (Pesendidei cihan Mimarıbiakran Sinan ağa) adile anılıyordu. Bu camile kendisi de öğünürdü Şehzade

Camii Çıraklığının, Süleymaniye Kalfalığının, Edirnedeki Selimiye Ustalığının eseridir. diyordu.

Tercümeihalini yazan Şair Saiye Bu camiden bahsederken şunları demişti.

Bunun Minaresi hem nazik, hem üçer yollu olmak gayet müşkül olduğu ukalâya malûmdur. Halikicihan daireyi imkândan hariç dediklerinin bir sebebi, Ayasofya kubbesi gibi kubbe devleti islâmiyede bina olunmamıştır.

Deye kefereyi fecerenin Mimar geçinenleri müslimanlara galebemiz vardır derler imiş ol kadar kubbe durdurmak geyet müşküldür. Dedikleri bu hakirin kalbinde kalmıştır. Mezbur Cami binasında himmet edip Biavnillâhitalâ sayeyi sultan Selim handa izharı kudret edip bu Kubbenin Ayasofya kubbesinden altı Zırza kaddin ve dört zıra derinliğin ziyade eyledim. Mimar Sinan bu iftiharda haklı idi. Bu eşsiz san'at Âbidesi, İki asırdan beri bizi Avrupadan kovmak isteyen bir cihanı Hüsümetin savletlerine karşı duran Türk azim ve kudretini daima ayakta tutuyor.

Filhakika 17 inci asrın ikinci yarımından itibaren Garpte gerileyorduk. Birbirini kovalayan Mağlubiyetler yüzünden koca bir ülkeyi bıraktık. Ve ancak Edirne'de tutunabildik. Edirne Türküdür. Hakikatını düşmanlara da teslim ettiren eser budur. Balkan harbinde Bulgarlar Edirneyi işgal ettikleri zaman Çar Ferdinant Selim camii önünde muzaffer ordusuna bir geçit resmi yaptırmıştı. O zaman Tan gazetesi şu mealde bir fikra yazmıştı:

Balkan harbinin galip kralı Feridinant bu resmi geçitle mağlûf oldu. Kaba saba Rus kilisalarından beceriksizce taklit edilmiş binalardan başka bir şey görmemiş olan Bulgar askeri bu yüksek eserin karşısında kendi milletinin gerilik ve zavallılığını anladı ve inkisara uğradı. Türk medeniyeti Bulgarları yenmişti.

Sene 1574 Sarı Selim ölmüş yerine üçüncü Murat geçmişti.

Sinan budevirdede Topkapı sarayına bazı ilâvelerden, Kılıncı Ali paşanın türbesinden başka belli başlı bir eser bırakmadı. Fakat devrin nankörlüğü onun kalbinde derin bir yara açtı. Doksan yaşını geçmiş olan Koca Sinan güya Sultan Selim imaretinin suyun-

dan evine gizlice su almış civar dükkânların kurşunlarını kesdirmiş diye konu komşunun iftirasına uğradı. Sersem padişah derhal hakkında tahkikat yaptırdı.

Sinanın eserleri: Çoğu İstanbulda olmak üzere 81 cami, 51 mescit 55 Medrese, 26 Dârilkıra, 17 İmaret, 2 Darüşşeiha, 7 Sukemeri, 8 Köprü, 18 Kervansaray, 6 Mahzen, 33 Saray, 35 Hamam, 17 Türbe, sebil vesaire....

Ekserisi bu güne kadar ayakta duran bu eserler Türk dehasının medeniyette nelere kadir olduğunu gösterir. Bu eserler metanet, güzellik bakımından çok yüksek yapılardır.

Türk yurdu yalnız bu izerlerle bile medeni seviyye ve kabiliyetile ögünebilir. Mimar Sinan, Hindistanda büyük Türk İmparatorluğunu kuran Babürşahın dâvetile talebesi Yusufu Hindistana gönderdi. Yusuf orada dehli, agra, lâhur ve kişmir kal'aları bazı saraylar yaptı.

Koca Sinan canile bağlı olduğu devletin en yüksek satvetini gördükten, onu bağrında yetiştiren Türk yurdunu ölmez izerlerle donattıktan sonra 1588 yılında bu fani dünyadan göçtü.

Hakkımızdaki düşünceleri iyi olmyanlara bile hürmet telkin eden bu eşsiz Türk dahisinin bu saatta bütün memleketin kalbinde en aziz yeri tutan manevi varlığı önünde hürmetle egilelim.

Sinan Türk mimarisinde ne yaptı.

İzerlerinin mimarî kıymetini selâhiyyet sahibi olan mimar Bay İzzet söyleyecektir ben yalnız onun açtığı çığırı işaret edeceğim. İslâmî türk mimarisini dört devreye ayırmak mümkündür.

1 — Teklit devresi : Şekil ve tezyinat itibarile Arap ve Acem mimarisinden çok şeyler almış olan Selçuk eserlerinin taklidile meydana gelmiştir. Bu da gayet tabii idi çünkü selçukilerin yerine geçen Osman oğullarının gözü önünde bu örnekler vardı. Fakat bu ulu orta bir taklit degildir. Bu eserler de Türk görüşünün hususiyetlerini görmek mümkündür. İznik camii, Bursadaki ulu ve yeşil cami, Edirnedeki eski cami Fatih'in İstanbulda yaptırdığı ilk bina olan çinili köşk bu devreye ait eserlerdendir. Bu devre Bayezit camii ile sonuna erer.

2 — inci devre ibdâ devridir. Bu devir Sinan'ın şehzade camii ile başlar Edirnedeki Selimiye ile son mertebesine çıkar. Bu devreye Sinan devri demek çok doğrudur. Bu devirdeki eserler şekil ve tezyinat itibarile Arap, Acem ve Bizans mimarisinden tamamen ayrılmıştır. Birinci devrede mabedler yayvandır. Tali kubbeler esas kubbenin etrafına irtibatsız dizilmiştir. Esas kubbenin derinliği azdır. Bu devirde ise ana kubbe yarım küre şekline girmiş tali kubbeler ana kubbenin etrafına toplanmış ve hepsi bir küle teşkil edecek vaziyete getirilmiştir. Bina içinde kubbelerin istinatları gizlenmiştir. Bu suretle mabedler içeriden lâhuti bir derinlik dışarıdan gösterişli bir yükseklik kazanmıştır. İç sütunlarla iç ve dış kemerler bu azamete uygun şekle konulmuş sütun başlıklarında bu ihtişam ve ağırlığa yakışacak tezyinat yapılmıştır.

İstelaktit ve baklava dilimi biçimi olan tezyinat türk mimarisine hastır. Sinan parlak zaferlerle kendinden geçtiği senelerle görmek fırsatına nail olduğu Acem, Arap, Bizans ve Yunan mimarisinden aldığı ilhamlarını şahsî kabiliyet ve vukufile birleştirerek ibdâ ettiği bu yeni tarzla Türkün riyasız, temiz dindarlığını, Ögündüğü milletin gösterişsiz, yüksek kahramanlığını ifade etmiştir. Sinan'ın ve onun mekebinden yetişenlerin izerleri sadelik içinde azamet ve ihtişamın metin ve göz alan, Erkek bir güzelliğin manasını taşır. Edirnedeki Selimiye camii ile son kemalini bulan bu yeni tarz Sinan öldükten sonra devam etmiştir. Sinan mektebinden yetişen mimar Mehmet ve Davudun yaptıkları Sultan Ahmet, Kasımın yaptığı yeni cami bu çağın son eserleridir.

3 — üçüncü devir tereddî devridir: 17 inci asrın ikinci yarısından itibaren memleketin iç ve dış vaziyetinde her gün hızını artıran bir tereddî ve gerileme baş gösteriyor. İlim ve san'at da tabii bu tereddiden kurtulamıyor. Bu devirdeki Türk mimarileri degersizdir. Her sahada Avrupa nufuzu kendini gösteriyor. 1756 da Osman tarafından İtalyan mimarlarına yaptırılan Nuri Osmaniye camii mimarî tereddimizin bir örneğidir. Parkın karşısındaki birinci hamidin sebili de bu devre aittir. Asalet ve metanetin ifadesi olan Türk tezyinatı yerine Rokoko denilen tez-

yinat gelmiştir. Bu devirde ve bundan sonra yapılan bütün binalar şekilsizdir. San'atin sırlarını taşımazlar. Budevîr milî şuurun uyan-
dığı ikinci meşrutiyete kadar sürer. Yalnız Abdülhamit zamanında yapılmış olan eski Düyunu umumiye - Şimdiki İstanbul Lisesi - ve tıbbiye - şimdiki Haydarpaşa Lisesi - binalarında milî tarza doğru bir dönüş vardır.

4 — üçüncü devir: Bu devre mimarimizin rönesansı deye biliriz. 1908 İnkilâbından sonra uyanan millî şuur Edebiyat ve dilde olduğu gibi mimaride de kendini göstermeğe başlamıştı. Bu şuururlu dönüşü temsil eden mimar Sinan'ın meftunlarından kıymetli mimar 8 sene evvel ölen Kemalettindir. İstanbuldaki vakıf hanları Yeni postahane binası, Seyrisefain iskele binaları Türk mimarisinin vasıflarını taşır Vilâyetlerde de bu tarzda bazı binalar yapılmıştır.

Millî inkişafın en feyizli devresi olan Cumhuriyet devrinde yapılan Ankara da Maliye vekâleti binası, ve mimar Kemalettin'in eseri olan Atatürk Enstitüsü ve aynı izde yürüyen mimar Vedadın yaptığı Ankarapalas oteli Türk mimarisine dönüşü gösterir izerlerdendir. Yazık ki; bu devir hakikî bir rönesans olmad. Bizi geriletken bütün engelleri ortadan kaldıran, bize benliğimizi veren Cumhuriyet devrinin yeni, uyanık şuru elbette Sinan gibi dâhî mimarlara da gebe dir. Bu devri idrâk edenlere ne MUTLU.

Köylerimizde gördüklerimizden

Yazan: N. Necati Özeren

- 16 -

Meşrutiyetden bir yıl sonra 1909 tarihinde İzmirde bir Ticaret mektebi idare ediyordum. Mekteb tadilinde bir iş için "Gelembe,"-ye dek gidecek, yoldaki büyücek köylerde de irkilecektim. Yanıma bir jandarmada vermişlerdi.

Yatsıya yakın köylerden birine varmışdık. Köyün köpekleri beygirlerimizin yorümesine engel oluyor, üstümüze saldırıyordu. Havaya boşaltdığımız lüverver kurşunları üzerine yetişen köylüler, köpekleri araladılar. Köy ağalarından birinin evinde konakladık.

Gece yarısından sonra uyanmışdım; dışarı çıkmağa davrandım; avluda dolaşan iri köpekleri görünce, geriye döndüm; bunlar gözümü yıldırışdı. Ağaya seslenüb uyandırmakda istemedim; kendiliginden kalkub gelinceyedek çok sıkındı çekdim ve kendimi güçlkle tuttum.

Köylerimizin çoğunda abdeshaneler, avlunun uzak bir kıyısında ayrılmış birer bölme aralıdır; üstleri örtülü olanları, olmıyanlarından azdır. Abdeshanesiz köy odalarınında çok gördüm; kışın, kurdların yaklaşub dolaşdığı bu yerlerde uzakda ve açıkda yapılmış olan abdeshanelere her yiğitin yapabileceği delilik degildir...

Gün ağardıktan ve kahvaltılarımızı yedikden sonra, çağırtdığımız köylüler gelmege başladı; kendilerile görüşüb anlaştık. Artık yola çıkacakdık; kunduralarını aradım; bir teki bulunamıyordu. Bir çok araşdırıldıktan sonra didiklenmiş, parçalanmış olarak bulundu ve bunu köpeklerin yaptığı anlaşıldı.

Olan olmuşdu, bu tek kundura onarılamazdı. Bir ayak kabi bulunmadan da yola çıkılamazdı. Düşündük, soruşdurduk; yeni

kesilmiş bir çift çarıklık deri bulundu bu derilere delikler açılarak sicimlerle, ayaklarıma göre, bir çift köy çarığı uyduruldu.

* *

Issız, dolambaçlı bir dağ yolunda ilerliyorduk; kuşluk yaklaşmış ve çok açılmışdık. Çarıklarla oğraşarak, yanımıza yiyecek almamışdık, Yolaçıkarken, varacağımız köyün dört saat uzakda olduğunu söylemişlardı; kuşluğadek veya az sonra bu köye varacağımızı ummuşduk. Köylülerin dört saatlik dedikleri yolun, kendi adımlarına göre olacağını da düşünmemişdik. Yoluda şaşırılmışdık. Tutduğumuz yol degil, belirli belirsiz izler idi. Dört yana bakıyorduk; ne köy, ne degirmen, ne de bir çatı görünmeyordu.

Yolda karşılaştığımız bir çobandan varmak istedigimiz köye aykırı düşüğümüzü anladık. Açlıktan çok üzülüyoruz. çobanın bir doyumluk yarım ekmeğini on kuruşa satın alıncayadek bir çok çene çaldık. Ekmeği alınca bir su başında gölgeli bir ağaç altına oturduk. Çobandan alınan kara darı ekmeğinden küçük bir çiğnemlik kopardım; çiğneyüb yutamadım. Jandarma bunu alışkanlıkla seve seve yiyor, benim yiyemedigime belkide içinden seviniyordu; birlikde yeseydik, ikimizde doymayacakdık.

Bu aralık bir çan sesi duyuldu; bunu koyun veya keçi sürüsü kümelerinden birinin çanı sanmışdım. Az sonra, yüklü eşegini yeden bir köylü göründü. Bu gibi dağ patikalarında iki binek yolcu karşılaştınca, hayvanlarla geçilemez ve hayvanlar geriye çevrilemez; bunun için hayvanlara çan takarlar veya sık sık seslenerek genişçe yerlerde beklerlar.

Rumelide "Tiküş," kazasının "Vardar," suyu yakınında "Koşarka," ve "Çeleveç," adlarında ki köylere giderken, böyle bir dağ izinde bir yolcu ile yüz yüze gelmiş ve hayvanım biraz gerileyin çok derin bir uçuruma doğru yuvarlanmağa başlamışdım. Bereket versinki düşerken ayaklarımı özengiden çıkarmış uçurumun az aşağısında bir çalı yığımına sarılabılmışdım. Hayvanım yuvarlanub gitdi. Benide çok güçlkle ve iki kalın kuşağı biri birine bağlayub sarkıtmak ve buna sarılınca yukarıya çemekle kurtardılar; bir çok yerimden berelenmek ve ölüm korkusu geçirmekle kurtula bilmişdim...

Jandarma ile dinlendığımız yer epeyce genişdi; gelen eşek dört dolu teneke süt yüklü olduğunu öğrenince, çok sevindim; cebimden para çantasını çıkararak, biraz süt vermesini yolcuya yalvardım.

— Buralarda süt para ile satılmaz, dedi, kanıncayadek içersin.

Ve semer üstündeki bağlı olan bakracı çözdü, doldurdu ve ilk önce bana sundu. Kana kana içdim; açlık ve susuzlugumu birden gidermiş oldum. Bu iyi yürekli köylüyü andıkça bütün köylülere sevgim artar.

* * *

Öğle güneşi kızgındı; yolumuz daha epeyce uzun sürecekti. Jandarma, yidigi ekmek üzerine içdiği sütle harınlaşmış, gevşemişdi. inişli yokuşlu sarp yol hayvanlarımızı da, bizide yormuşdu.

— Efendi, dedi, hayvanlar biraz yem kesdirinceyedek şuracıkda bizde biraz uyku kesdirsek.. Bilmediğim bu ıssız yerlerde ne değlü yorğun ve uykusuz olsam, uyuyamayacağımı biliyordum. Bize süt veren köylüden de yolumuzu, az sonra ovaya çıkacağımızı öğrenmişdik.

— Sen uyu, amma çok dalma, dedim, ben biraz yayayörürsem dizlerim açılır, hayvan üzerinde çok uyuşdu. Yavaş yavaş ovaya inerim; sende arkamdan yetişirsin.

Dedigimi yaptım; gölgeli bir yoldan bu yaya yürüyüş pek tatlı oldu.

Ovaya iner inmez bir kalabalıkla karşılaştım; uzakdan bunların kimler olduğunu sezmiş, anlamışdım; korkmadan ilerledim: İzmirde iken, köylülerden ve vaktile askerlik edenlerden altmış kişinin "Çakırcalı Mehmed Efe", yi elde etmek için, bir zabıt kumandasına verildiğini biliyordum.

Bunlardan bir kacı, beni görür görmez, yerlerinden fırlayıb üstüme doğru segirdiler ve beni sardılar; zabıt de yetişmişdi, kılığını yukarıdan aşağı süzdü.

— Sen kimsin, diye sordu, buralarda ne arayorsun?

Kim olduğumu anlatmak istedim; inanmadı; alayla:

— Yakışdıramadın dedi, ayağı çarıklı, eli mavzerli, göksü sıra

sıra fişekli bir ticaret mektebi müdürü!. Bunu kime yuddurursun?. Nufus teskereni göster bakalım.

Teskerenin yanımda olmadığını, arkamdan gelmekte olan jandarmadan beni sorub öğrenebileceğini söyledim. İşkilli işkilli yüzüme bakdı.

— Öyle olsun, otur bakalım, dedi, sözlerin efendi ağzı, amma kılığın pek alifori!. Uzun uzadıya anlatmak ve konuşmak istemedim; az sonra, jandarma gelince iş anlaşılacaktı. Zabıt biraz ötede bir yağmurluk üstüne uzanmış bana bakıyordu. Bende gözlerimi ondan çeviremiyordum. Yüzü, söyleyişi, yürüyüşü, duruşu bana yabancı gelmiyordu. Düşünüyör; tanımaga çalışıyordum.

— Yüzüme öyle dik dik ne bakıyorsun diye sordu.

Kafamda bir şimşek çakdı ve bende sordum:

— Adınız bey efendi, Ali Muin beymidir?

— Nereden bildin! didi.

Beni uzun uzun süzdü ve kendi kendine mırıldandı:

— Olurşey degil, dedi, bu peltek söyleyiş, buyüz, onun yüzü onun söyleyişi. Hocam Necib bey, burada, bu kılıkda..

— Evet, dedim, küçük Ali Muin bey büyümüş; zabıt olmuş; Necibi, eski hocasını böyle karşılayör!

Yerinden fırladı, koşdu, ellerimi yakaladı ve öptü.

— Bana darılmayın sevgili hocam, dedi burada bukılıkda sizi, birden bire nasıl tanıyabilirdim. çatık yüzlü ve çetin zabıt, bir çocuk gibi yumşamışdı; bir baba yanında evladı gibi küçülmüşdü. 304 tarihinde Selanik idadisinde kendisine Türkçe mualimligi ettigim ve pek sevdiğim küçük Ali Muinin büyümüşile karşılaşmışdik.

Beni üstbaşına oturtdu. Köylerden uzak bir kırdı, bizi ağırılmak için uğraşdı, çırpındı. Yolda başımdan geçenleri, neden o kılıga girdiğimi anlattım..

onunla veyanındaki köylülerle geçirdiğim bir kaç saatimin tatlılığını unutamam ve unutamayacağım. On altı yaşında bırakıb ayrıldığı ve ondan sonra, izini kayıb etdiği evladına, yirmi yıl sonra kavuşan bir babanın duygularını duymuşdum.

Elli yılı geçiyor; dün olmuş gibi gözüm önündedir. On dört yaşında bir çocukdum. "Serfice", de bulunuyordum. Babam buranın rüsumu sitte [Tütün, Şarap, Tuz, altı türlü vergi] Çevirgeni idi. Kolcularımızdan Arap Ahmed, evleniyordu. Sırıkcanın beş saat uzağında ki bir köyden kız alıyordu. benim sadıcı olmamı, gelini almaya gitmemi isteyordu. Bunun için babama yalvardı. Burada yakınından kimsesi yok idi. Babamda savak (Mezuniyet) verdi.

Sular kararmadan Serficeye dönüp varabilmek için, gün agarmadan yola çıkacaktık.

Gelin alıcı alayı yirmi sekiz atlı oluyorduk. Serficeden üç sanlı beginden Şükrü bey komşumuzdu; babamla çok sevişirlerdi, benide oğlu gibi tutardı; tanınmış kısırağını bana binek olarak verdi. Soğuk bir kış günü idi; yola çıkarken tipi başlamıştı. Babam söz verdiğine pişiman olmuştada artık cayamazdı.

Eyi giyinmişdim; altımda ünlü bir kısırakla alayın önünde gitmek beni çok keyflendirmişti. Aramızda davul dövüyor, zurnalar çalıyordu. biraz yol alınca, Konyak ve rakı şişeleri çeblerden çıkmağa, ağızlara boşalmağa başladı. "Soğuktan korunmak için biraz içerlerse ne olur?," diye düşündüm. Yoksa içkiden tiksindir içenleri sevmezdim.

Gitdikçe davul, zurna seslerine naralarda katılmağa başladı. Bunada aldırmayordum. Kırdada böyle bir alayda keyfe gelmek, kahkahalar, naralar atmak, birazda at oynatmak neden olmasın?. Biri birine sataşmak, sarkıntılık etmek, kavgalaşmak yok idi. Az sonra, bunlarada başlayacaklarını sezmeye, bundan bir az da korkmaya başlamışdım; amma kimsenin keyfine, başkalarının yaptıklarına karışamazdım. Bu üzüntüm az sürdü; bana göre çekilecek, korkacak ne vardı?. Kolcu başı, sayılır yigitlerden Sarı göllü Salih çavuş, daha üç kolucu, martinleri omuzlarında, iki sıra

fişekleri omuzlardan bellerinedek dolanmış, yataganları bellerinde yanı başımda gidiyorlardı; kılıma bile dokundurmazlardı.

Sırası gelmişken, bu Salih çavuşu bir kaç sözle daha iyi tanıtmak isteyorum. Bu adam, askerde iken zabiti dövmüş, martinile dağa savuşmuş, yıllarca gezeklik, yol kesicilik ettikten sonra bağışlanmış, Serfice, Sarı göl, Kozana., İllerinde dolaşırken korkusu yüreklere sinmiş, ele avuuca sığmaz, yakalanmaz bir haydut tanılmıştı.

Geçmişini bilmeyenler, bu adamın yol kesenlik ettigine bir türlü inanmazlardı. İri yarı, çok güçlü olduğu bir bakışta anlaşılırdı, amma kaba değildi; sözü sazi dinlenir, iyi konuşur, oldukça iyi düşünürdü. Hele ekmek yidigi kapıyı korumak için, başını bile vermekden çekinmezdi. Kavga, gürültüyü sevmez, ağırbaşlı durgun ve tatlı dilli idi. Yalnız ayrıntı kabarırsa, gözünü budaktan sakınmaz, karşısına durulmazdı.

Kendisinden dinlemişdim; alaylı bir arap zabiti varmış. Bu zabiti, çavuşun sevdiği genç bir Türk neferinin anasına göz koymuş. Bir gece, neferi bir işe saldırdıktan sonra, evinin çitinden aşmış nefer, kuşkulanmış, giderken dönerek gözlemiş ve zabitin avluda yürüdüğünü görmüş, kendini göstermeden koşub Salih çavuşdan yardım istemiş. Oda seyirtmiş, zatibi kollarından yakaladığı gibi sokaga sürüklemiş; alabildiğine dövmege, tepmelemege başlamış bu işi ev içinde yapmaması, kadının dile düşmesi düşüncesinden ileri geliyormuş.

Zabitin yaygaralarını duyan askerler, başı bozuklar yetişmişler zabiti güç ile, yarı ölgün, yara bere içinde, bıraktıra bilmişler. Bu olan biteni görenler çok idi. Evden çıkarıldığını görmemiş, ne için dövüldüğünü iyi anlayamamışlardı. Bir zabiti sokak ortasında döömenin ağır suçu, Salih çavuşa yüklenecekti.

Ona el uzata bilen bulunmamıştı; oradan çekilince, martinini omuzlamış, dağa savuşmuşdu.

Bunu anlattıktan sonra, göksünü döverek :

— Ne olursa olsun, zabitime el kaldırdığıma çok pişimanım, dimişdi, ne yaparsınki bana sığınan bir arkadaşın anasına el uzatıldığını görünce kendimi tutamadım; kurtulmak için en kötü bir yola sapdım.

Salih çavuş, sözleri, gidişleri ile öz türk örneği idi; bir öz türk yüreği taşırdı.

Babam, Serficede ki işinden ayrıldıktan sonra da, Salih çavuş gönlünü bizden ayırmadı; her yıl, Sarı gölden kalkar, nerde isek gelir, bulur, bir kaç gün olsun bizde konuklardı. Ölünceyedek, bize olan bağlantısı çözümedi.

Sarı gölün bu Türk örneğini andıkça, yüregimde kendisine karşı derin ve saygı ile karışık bir sevgi duyarım. Uzun yıllar, bu duygumu eksiltememiş, artırmıştır.

* *

Düğün alayının düzgün gidişleri gitdikçe bozuluyordu: kafalar kızışmış, nâralar, sıklaşmış, tabancalarda boşalmağa başlamışdı. Biri birile çekişenler, ağır sözler söyleşenler, yataganlara ellerini götürenlerde oluyordu. Bunların aralarına girecek ayıklar, başları az dumanlı olanlarda azalmışdı.

— Salih çavuş, dedim, iş çığırından çıkıyor; bunları derleyüb toplamanın yolunabak!

Oda çakırkeyf idi; böyleyken dedigimi doğru buldu. Biraz düşündü; sonra, birden bire davul, zurnayı susdurdu atı üstünde yükselerek, uzakça bir yeri gösterdi:

— Arkadaşlar, diye kükredi, ovadayız; şu karşiki top ağaçlaradek bir at koşusu yapalım. Koşusuz alay, davulsuz düğüne benzer. Bütün alaylılar at başları bir hizada yan yana dizildiler. Kendilerine çeki düzen verdiler. Ben iki kolcu ile geride kalmışdım. Koşuya girmek istemiyordum.

Salih çavuşun kumandasile koşu başladı. Kısrağımı tutamadım. İleri atıldı ve az sonra bütün atları geçdi. Ben boynuna sarılmaktan, dizlerimi sıkmadan başka birşey yapamıyordum. Yalnız

— Devamı gelecek sayıda —

KÖYLÜ DEDENİN ÖGÜTLERİ:

- 5 -

Bir müştüm [1] var; iyi dinle ananı;
Obamıza kutkarucu [2] kut [3] verir;
Umulmayan ulumuta [4] erdirir;
Yuce kılar yoluna baş koyanı;

Yoksulluğa göğüsgerdin, uğraştın;
Dileklere dogru yoldan ulaştın;

Yurdun için savaşlarda ün aldın;
Unay [5] anan senin ile öğüne.
Şimdi artık sıra geldi düğüne;
Nice gönüllere, oğlum, ot [6] saldın,

Sana varmak diler köyün "Yıldız" ı (*)
Pek begendim, koç yegitin bu kızı.

Bir kömü [7] dir bu hız, sana açılır;
Bütün köyün onundur üçte biri;
Tarlaları, davarları, geliri;
İşte senin ayagina sacılır.

Bu taze dula bay (**) olmak kıvançtır;
Ulu kuttur, ne mutlu bir kazançtır!

[*] Yıldız, kızın adıdır.

[**] Bay "Efendi ve kocada demektir.

Yeter öğdün, ana, köy yıldızını;
Varlığını biliyorum; gözüm yok!
Sırtımız pek, karnımız tok, gözüm tok!
Kim isterse alsın Ağa kızını.

Bu "Yıldız", la yıldızım barışamaz!
Özlü kanım kanına karışamaz!

Diyorlar: Varlığında gözyaşı var;
Bilmeyorsan, bilenlere sor öğren!
Alınteri değilse de tezveren,
Verimi [9] özlüdür, tatlı aşu var.

Böyle değilse de bütün ağalar,
Eskilerde böyle olanlar çok var,

Bir birine uygun olma k gerekrti,
Birleşecek çiftin özü, üreni [10]
Gidişi, sağlığı, huyu, düzeni. (**)
" Hız alırsan saydan... " Sözü gerçektir.

Ağahk, beylerin artık yok yeri;
Varlığın da bu işde az degeri.

[**] Eskiler, kaz hâzla, baz bazla, 'kel tavuk' 'kel ho-
rozla', derlerdi; " Kişiyeye dengi yaraşır " demek

Osmanlıca karşılıklar:

1 — Muştı — Müjde	6 — Ot — Ateş
2 — Kutkarıncu — Allah	7 — Kömür - Hazine, define
3 — Kut — Kısmet talih	8 — Kıvanç — Fahr
4 — Mut — Baht	9 — Verim — Mahsul
5 — Unay — Lâyık, münasip	10 — Üren — Nesil

SANIRDIM

Seni ben bir ırmağın kenarında gül gibi,
İlk bahar seherinde öten bir Bülbül gibi,
Zümrüt dağlar ardından akup gelen yel gibi
Har zaman temiz kalbi lekelenmez sanırdım.

* * *

Sanırdım ki; Hayalin ruhumun kanadıdır.
Onu hakka götüren din de senin yadındır.
Bir yabancı ağızdan adımı eşidince,
Gönlüm yerinden kopar ben ölürüm sanırdım.

* * *

Bir gün bana hediye, ebedi bir istirahat.
Bütün ömrümü yakan bir azap bırakarak
Benden çok uzak olan ellerde oturarak
Beni böyle kimsesiz bırakmazsın sanırdım.

O. O. Hilmi

Atatürkün kurçağı önünde geçerken...

Bir ses deyorki bana :
Bakmadan geçme ona.
Geçiyorken her gün, onun kurçağı önünden.
Dururmu bir an.
Kurçağına baş eğer, saygılarımı derinden
Geçiyorken bir gün, gene onun önünden
Damlar gördüm bir ışık, batıyı ana elinden,
Gözleri yanan bir şimşek, yalazı kadar berrak,
Saygıyla eğildim, önünde, kurçağına durarak
Gözleri takıldı onun, ülkü yaratan başına
İşlemişdi ülgeri, sert mermerin taşına
Köpüklü göge değıyordu başı
Eriyor varlığım önünde, eriyordu
Sonsuz taşan bir hisle, baktım onun koluna
Yurdun ona gösterdiği, Ölkü utku yoluna .

M. Oktar

